

Demokratik Eğitim Kurultayı

Eğitim Sen

EĞİTİMDE YENİDEN YAPILANMA KOMİSYONU RAPORU

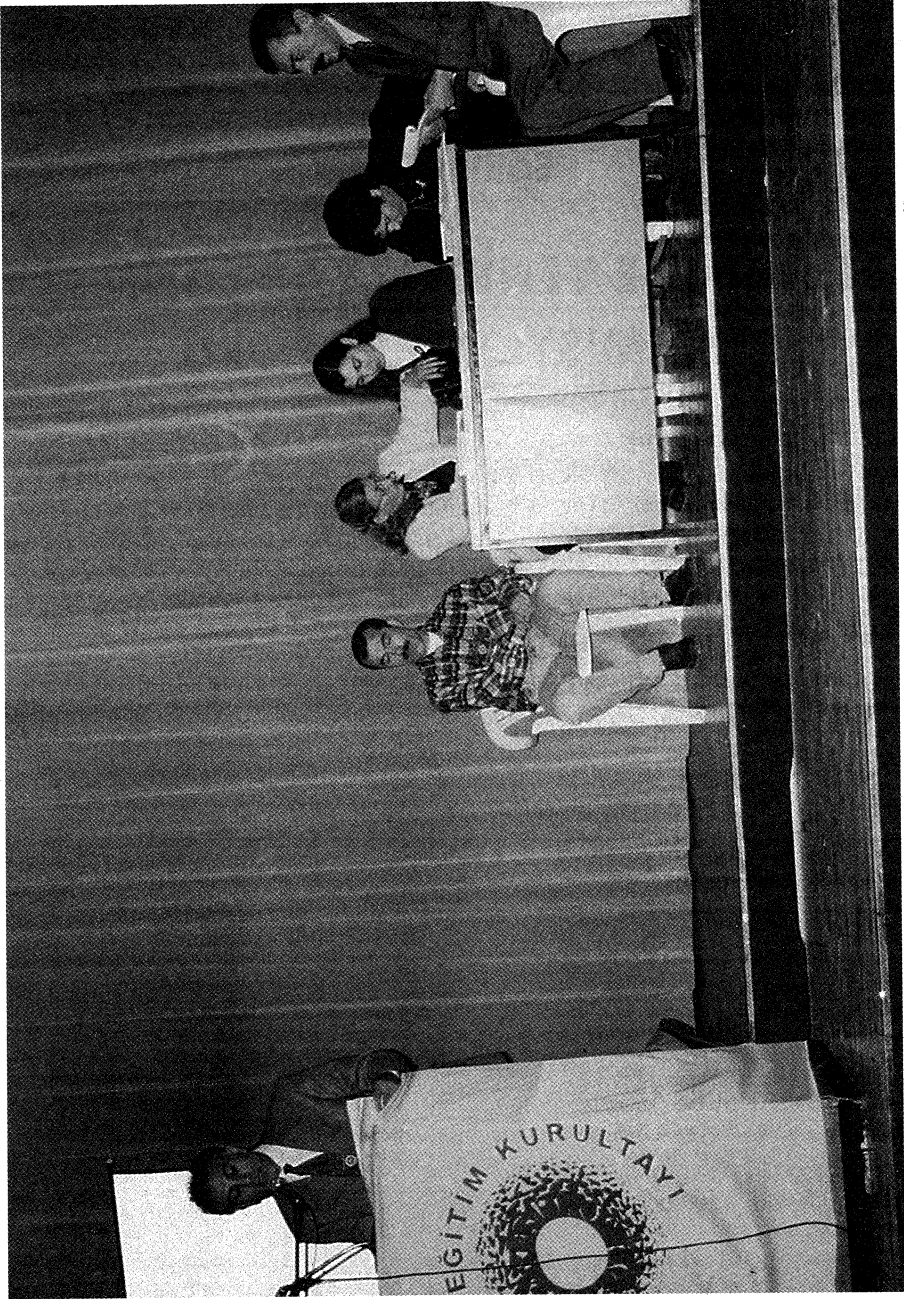
Merkez Komisyonu

Başkan: İsmail Aydın, Hacı Ömer Tarman Anadolu Lisesi
 Prof. Dr. Meral Tekin, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi
 Doç. Dr. İnyet Pehlivan, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi
 Yar. Doç. Yasemin Usluel, H.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi
 Doç. Dr. Kasım Karakütük, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi
 Akif Çoşkun, Boğaziçi İlköğretim Okulu
 Serap Uluçeçen, 29 Ekim İlköğretim Okulu
 Gülay Oğuz, Mimar Sinan İlköğretim Okulu
 Ercan Eroğlu, Demetevler İlköğretim Okulu

DEK Delegeleri

Dr. Atilla Tazebay, G.Ü Eğitim Fakültesi
 Ataman Oğuz, İstanbul 2 Nolu Şube
 Ahmet Üst, Trabzon
 Abdullah Aydın, Çorum
 Aliye Uzunovalı, Zonguldak
 Ahmet Abanoz, Zonguldak
 Adnan Gölpinar, Ankara 3 Nolu Şube
 Aydın Karakoç, Kırklareli
 Bedrettin Önder, Samsun
 Cemil Erol, Ankara 2 Nolu Şube
 Cemal Cansız, Konya
 Erdoğan Erdem, Manisa
 Erhan Bağcı, A.Ü.E.B.F Öğrencisi
 Emine Tahsin, İstanbul 6 Nolu Şube
 Gültekin Yücesan, Trabzon
 Hikmet Akvarup, Sakarya
 Hayrettin Geçkin, Kocaeli

İbrahim Arıkan, ÖZ-DE.BİR Genel Başkanı
 Kenan Işık, Tokat
 Leyla Zerenoglu, İzmir 4 Nolu Şube
 Muzaffer Gülmez, Denizli
 Müslüm Kabadayı, Hatay
 Mustafa Ulusoy, Aydın
 Nuri Genç, Zonguldak
 Osman Genç, Çorum
 Orhan Aksakal, Aydın
 Rasim Tuna, Balıkesir
 Salih Göksugüzel, İzmir 4 Nolu Şube
 Selami Alioğlu, Trabzon
 Sedat Durmuş, Kastamonu
 Şeref Öztürk, Gebze
 Yücel İter, Tokat

BÖLÜM I

YENİDEN YAPILANMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ ve GEREKLİLİĞİ

Bu bölümde, yeniden yapılanma kavramı, yeniden yapılanmanın öncülleri, yeniden yapılanmadan beklenen sonuçlar, eğitim yönetiminde yerleşme, yerleşmenin yararları, yerleşmenin sakıncaları, eğitimde önemli sorunlar ve darboğazlar, yeniden yapılanmada ilkeler ele alınacaktır.

Türk eğitim sisteminin tüm boyutlarında bir yeniden yapılanma gereksinimi, eğitimle ilgili tüm taraflarca hissedilmektedir. Yeniden yapılanma gereksiniminin en temel göstergesi ise eğitim sisteminin toplumun gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmasıdır.

Yeniden Yapılanma

1. Yeniden yapılanma, eğitim sisteminde ve okullarda örgütsel varsayımlar, örgüt kültürü, liderlik, programlar, öğretim yaklaşımları ve okulun ürününün ölçülebilirliğinde tamamen değişiklik yapmaktır. Yeniden yapılanmada nelerin yapılacağı, iş standartları, karar verme, yetki, güdüleme ve mesleki uzmanlık gibi konular köklü olarak ele alınır. Ayrıca yeniden yapılanma süreci, bilgi ve kaynakların artırılmasını gerektirir. Yeniden yapılanma sürecinde toplumdaki çeşitli bireylerin, ailelerin, öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin yeni rollerini öğrenmeleri zorunludur (Reavis ve Griffith, 1992, s. 2).

Yeniden Yapılanmanın Öncülleri

Yeniden yapılanma sürecinin bazı öncülleri, olmazsa olmaz koşulları vardır. Aşağıda yeniden yapılanma sürecinin öncülleri sıralanmıştır (Whitekar ve Moses, 1993, s. 2-8):

1. Yeniden yapılanma paradigmanın değişmesini gerektirir: Eğitim sisteminde yeni bir bakış açısı kazanmaksızın, yeniden yapılanma çabaları da anlamlı olmaz. Yeniden tanımlanan bir paradigma içinde de öncelikle eğitimin yeni misyonunun (görev, amaç) ne olması gerektiği açıklanmalıdır.

2. Yeniden yapılanma değişme için istek ve çaba gerektirir: Kurulu düzen (statüko) içinde bireyler kendilerini rahat hissedebilirler. Ancak mevcut durumda yaşanan sorunların ortadan kaldırılması değişmeyi gerektirir. Eğitimcilerin değişme konusunda istekli olmaları ve bunun için çaba göstermeleri, değişme ve yeniden yapılanma için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Değişmeye ilişkin bazı anahtar kavramlar şunlardır:

- Değişme bir olay değil, bir süreçtir.
- Her bireyin yaşantıları farklı biçimde değişir.
- Değişmede duygular, düşüncelerden daha geniş rol oynar.

- Değişme hem gelişmeye hem gerilemeye yol açabilir.
- Değişmeye açık olmak, değişimin daha çabuk ortaya çıkmasına izin verir.

Bu temel faktörleri göz ardı eden ve yukardan aşağıya yapılan reform çalışmaları çok büyük bir iç direnme ile karşılaşabilir.

3. Yeniden yapılanma etkili bir liderlik ve yönetim gerektirir: Yeniden yapılanma misyona bağlılık ve paylaşılan değerleri geliştirmeye yönelik olarak yeni bir liderlik anlayışını gerektirir. Ayrıca merkezden yönetimde ortaya çıkan statükonun korunma çabalarının tersine, yeni bir yönetim anlayışının benimsenmesi ve katımlı yönetimin uygulanması gereklidir.

4. Yeniden yapılanma rollerin, sorumlulukların ve ödüllerin değişmesini gerektirir. Eğitim sisteminin etkili olarak çalışabilmesi için, eğitimcilerin iyi yetişmiş, rol ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilen bireyler olmaları gerekmektedir. Buna karşılık gelişme, ilerleme ve sistem ödülleriyle performansları ölçüsünde yararlanma olanağına sahip olmalıdırlar. Eğitim sisteminde görev alan bireyler, yeniden yapılanma sürecinde üzerlerine düşen sorumluluğu ve çabayı ancak yeterlikleri oranında yerine getirebileceklerdir. Yeniden yapılanma süreci, eğitimcilere sürekli gelişme, ilerleme ve sisteme katılma fırsatları vermeyi hedeflemelidir.

5. Yeniden yapılanma yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya olmalıdır. Yeniden yapılanma sürecinde, eğitim sisteminde üst düzey kararlar alan ve politika saptayan bürokratlar, yasaların çıkarılmasını sağlayan politikacılar ile okulda çalışan eğitimciler ve bu okullarla doğrudan veya dolaylı ilişki içinde olan aileler, diğer toplumsal örgütlerin temsilcileri ve işadamları, eğitimle ilgili sorunlar ve uygulamalar konusunda işbirliği içinde çalışmalıdırlar. Böylece sistemin üst kademelerindeki bireylerle, sistemin üretim birimi olan okullardaki bireyler arasında işbirliği ve iletişim gelişecektir.

6. Yeniden yapılanma kısa ve uzun dönemli sonuçlar doğurur: Yeniden yapılanmanın bir süreç olması karşın, toplumdaki farklı kesimler kısa zamanda somut yararlar görmezler ise yeniden yapılanma çalışmalarını uzun süre desteklemezler. Elbette doyurucu sonuçlar uzun dönemde elde edilir. Ancak yeniden yapılanma sürecinde kısa süreli ve uzun süreli olarak başarılabilecek hedefler belirlenmeli ve bazı kısa süreli hedeflere ulaşıldığı ilgili taraflarca görülmelidir.

Yeniden Yapılanmadan Beklenen Sonuçlar

Yeniden yapılanma süreci başarılı olduğunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılması beklenmektedir (Whitaker ve Moses, 1993, s. 7-8):

1. Öğrenci başarısı köklü biçimde artacaktır. Eğitim sisteminde yapılacak her türlü değişim, öğrenci başarısının artırılması üzerinde odaklaşmalıdır. Öğrencilere sağlanacak öğrenme çevresi, öğrencinin sürekli kendini geliştirme eğilimini güçlendirecek bir nitelik kazanmalıdır.

2. Okullar bir yetkin örgüt modeli olacaktır: Yeniden yapılandırılan eğitim örgütleri, insan potansiyelini en az düzeyde geliştiren örgütler olacaktır. Yetkin örgütlerin en güzel örneği olması beklenen okullar, ilk olarak öğrenci ve işgörenlerin sürekli gelişme için büyük bir bağlılık duydukları bir yer olarak, ikinci olarak ise mezun

olan öğrencilerin sahip olması gereken becerileri tanımlayan ve değerlendiren yerler olarak işlev göreceklerdir.

3. En iyi ve en parlak bireyler öğretmek isteyeceklerdir. Öğretmenlik mesleği, diğer mesleklere giremeyen ya da mesleğinde istihdam edilemeyenlerin kolaylıkla girdikleri bir meslek değil, en başarılı en aktif olan, sürekli olarak kendini ve başkalarını geliştirme niteliğine sahip bireylerin girebildiği bir meslek olacaktır. Öğretmenliğe giren bireylerin sahip oldukları yüksek nitelikler ve başarılı öğretim çalışmaları bu mesleğin toplumdaki statüsünü yükseltecek, ekonomik ve toplumsal getirilerini de artıracaktır.

4. Okullar bireylerin istedikleri alanlarda yetkinleşebilmeleri için eşit fırsatları sağlayacaktır: Okullar öğrencilere kendi istedikleri alanlarda gelişme fırsatlarını, öğrencileri birbirleri ile karşılaştırmaksızın ve meslek öncesi tercihlerinde yapılan yanlış değerlendirmelerle gönüllüklerini düşürmeksizin eşitliği sağlayacak biçimde sunacaktır. Yeni ölçme ve değerlendirme yaklaşımları geliştirilerek kazanan ve kaybedenler yaratmak yerine her öğrencinin kazanan olacağı yaşam boyu öğrenme ve gelişme fırsatları sağlayacaktır.

Eğitim Yönetiminde Yerelleşme

Türk eğitim sisteminin gerek genel amaçlarının gerek özel amaçlarının istenilen düzeyde gerçekleştirilemediği politikacılar, Milli Eğitim Bakanlığı çalışanları ve bilim adamları tarafından çeşitli biçimlerde dile getirilmektedir. Bakanlığın merkeziyetçi bir yapıya sahip olması da istenilen sonuçlara ulaşılamamasının nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Özellikle 1990'larda, demokratikleşmek, dolayısıyla halkın yönetime katılımını sağlamak, toplumsal ve ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, ulusal bütünlüğü sağlamak ve kamu hizmetlerinin niteliğini yükseltmek gibi amaçlarla yerelleşme tartışmalarının Türkiye'nin gündeminde (Hükümet Programlarında, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında ve 14. Milli Eğitim Şurasında) olduğu dikkati çekmektedir. Ancak, yerelleşme reformlarının başarılı olmasını belirleyen toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve teknolojik pek çok etmen söz konusudur. Gelişmekte olan ülkeler için sözü edilen etmenlerin yanı sıra yerelleşme sürecinde karşılaşılan sorunlardan bazılarının kavramsal olduğu dikkati çekmektedir.

Ademi merkeziyet olarak da ifade edilen yerelleşme (decentralisation), merkez örgütünün elinde bulunan yetkinin, merkezin taşra örgütlerine ya da yerel yönetim örgütlerine aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Rondinelli, 1981; Conyers, 1983; Hanson, 1989). Literatürde yerelleşme biçimleri konusunda farklı sınıflama biçimlerinin olduğu görülmektedir. Ancak, burada yerelleşme biçimleri ile ilgili genel kabul gören üçlü sınıflama temel alınmıştır (Gözübüyük, 1978; Rondinelli, 1981; Conyers, 1983; Stromquist, 1986; Hanson, 1989; Lauglo 1991). Buna göre yerelleşme biçimleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Yetki genişliği (deconcentration): Yetki genişliğinde merkez örgütü, ülkenin farklı yerleşim birimlerinde kendine bağlı örgütler oluşturur ve bu örgütlerde çalışacak personel, merkez tarafından atanır. Buradan kaynaklanarak, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) merkez örgütünün yetkilerini il milli eğitim müdürlükleri ve buna bağlı kuruluşlara aktarması yetki genişliği olarak kabul edilebilir.

2. Yetki devri (delegation): Yetki genişliğinden bir basamak ileride olan diğer bir yerelleşme biçimidir. Yetki devri, merkezin daha fazla yetkiyi, merkezin atadığı ve seçimle gelmiş yerel nüfusun temsilcilerinden oluşan, karma yerel yönetim birimlerine aktarmasıdır. Bu tipte bir yerel yönetim biçimine Türkiye için verilebilecek en somut örnek il özel idareleridir.

3. Yerinden yönetim (devolution): Statüleri yasalarla belirlenmiş olan, yöneticilerinin seçimle görev başına geldiği, bağımsız yerel örgütlerin söz konusu olduğu bir yönetim biçimidir. Türkiye'de belediyeler yerinden yönetime örnek oluşturmakla beraber, belediyelerin sahip oldukları nüfusa göre farklı yapılarda olması ve bağımsızlıklarının merkez tarafından sınırlandırılması nedeniyle, "karar organlarındaki üyelerin yerel seçimle belirlendiği bağımsız yerel bir örgüt"ün yerinden yönetim biçimini temsil edeceği kabul edilmiştir.

Yerelleşmenin hangi biçimi uygulanırsa uygulansın, yapılan reform çalışmaları sonucun istenilen düzeyde olmasını beraberinde getirmeyebilir. Nitekim, yerelleşme reformunu gerçekleştirmeye çalışan ülkelerden bazılarında bakıldığında; Peru'da, Venezüella'da yerelleşme reformları başarısızlıkla sonuçlanırken, İspanya ve Kolombiya'da kısmen başarılı olunmuş; Yeni Gine, Kostarika ve Sri Lanka'da ise reformun sonucunda yerelleşmenin hem yararları hem de sakıncaları yaşanmıştır.

Yerelleşmenin Yararları

Yerelleşme şu yararları sağlar:

1. Merkezin iş yükünü hafifletir.
2. Yerel gereksinimler daha iyi karşılanır.
3. Yerel katılım sağlanır.
 - a. Girişimcilik
 - b. Mali destek
 - c. Değişikliği daha rahat benimsemek
 - d. Farklı ilgi gruplarının bütünleşmesi
4. Ulusal ve yerel çıkarları birbiriyle uyumlu kılan, bir arada dikkate alınmasını sağlayan bir araç olabilir.
 - a. Genelde ulusal kalkınmanın planlanmasında ve uygulanmasındaki etkililiği artırır.
 - b. Özelde kırsal kalkınmayı sağlar.
5. Uygulamada esneklik, değişen çevre koşullarına daha rahat uyum sağlar.
6. Kurumlar arasında eşgüdümü kolaylaştırır.
7. Katılımcı demokrasinin gelişmesine katkıda bulunduğu için demokrasinin sadece oy vermekten çıkıp katılmak ve destek vermek boyutunu da güçlendirir.
8. Kırtasiyeciliği azaltır.
9. Merkezden kontrollü ulusal planların ciddi sınırlılıkları aşılmış olur. Merkezdeki memurların yerel düzeye atanmaları, onların yerel gereksinim ve sorunlarına ilişkin bilgi ve duyarlıklarını artırır.

11. Hükümet görevlileri ile yerel nüfus arasında yakın ilişki sağlandığında proje ve programlar için daha gerçekçi ve etkili planlar formüle etmeye yarayacak enformasyon sağlanabilir.

12. Kaynakların tahsisinde, çeşitli politik, dinsel, etnik grupların karara katılımlarının sağlanmasıyla eşitlik sağlanabilir.

13. Yerel yönetim birimlerinin yönetim kapasitelerinin gelişmesini sağlar.

14. Özellikle kırsal bölgeleri ilgilendiren pek çok projenin eşgüdümlemesi için uygun bir coğrafik temel sağlar.

15. Demokratik anlamda katılım sadece söze dayalı olmaktan çıkıp kurumsallaşır.

16. Kırsal yörelerde daha yoksul grupların gereksinimlerine duyarsız ve ulusal gelişme politikalarına sıklıkla sempati ile bakmayan değişmez yerel seçkinlerin kalkınma faaliyetleri üzerindeki kontrol ve etkisi dengelenebilir.

17. Karar verme sürecinde seçenekler (alternatifler) yaratma yoluyla daha esnek, yenilikçi ve yaratıcı bir yönetimin oluşmasını sağlar.

18. Yerelleşme, kalkınma planlarında göz önüne alınmamış ya da izole edilmiş bölge ekonomilerinin, geri kalmış alanların bütünleşmesini ve kalkınma planlarının merkez planlama biriminin yaptığından daha iyi bir biçimde yürütülmesini sağlar.

19. Ulusal hükümet politikalarının idari ve politik yayılımının daha fazla olmasını sağlar. (Merkez hükümetin politik ve yönetsel olarak yerel düzeye inmesi sağlanır.)

20. Yerelleştirilmiş bir hükümet yapısı, yerel gereksinim ve siyasal isteklerle ilgili bilgilerin yerel topluluk ve merkez bakanlıklar arasında alışverişini hızlandırıp kolaylaştırır.

21. Toplumlar, ekonomiler ve hükümetler karmaşıklılaştıkça merkezden kontrol ve karar süreci pahalı, yetersiz ve zor olmaktadır. Yerelleşmeyle birlikte ulusal yatırımlarda karar sürecinin fazla merkezîyetçi olmasının yarattığı sınırlılıkların (dezavantajların) azaltılmasıyla halkın layık olduğu mal ve hizmetlerin en az maliyetle yeterli sayıda ve nitelikte halka ulaşması sağlanır.

Yerelleşmenin Sakıncaları

Kamu yönetiminde yerelleşmenin, dünyadaki çoğu ülkede, kalkınmayla ilgili çoğu sorunları azaltacağına inanılmaktadır. Bu açıklama, oldukça merkezi bir yapıya sahip olan eğitim sistemleri için doğru olabilir. Ancak, bir sistemin merkezi yapıdan yerel bir yapıya geçmesi, yerelleşmeden beklenen yararları sağlayabilir ya da sağlamayabilir. Dolayısıyla yerelleşmeye mal edilen bütün yararlar yerelleşmeden kaynaklanmayabilir. Yerelleşmenin her zaman katılımı sağlamada yeterli olmayacağını belirleyen Hurst (1985, 79-80), öğretmen ve diğerlerinin olabildiğince karara katılmaktan memnun olacağı yönündeki düşüncenin, yapılan araştırmalarda desteklenmediğini belirtmiştir. Yalnızca küçük bir oranın -genç, erkek, hırslı- katılma konusunda istekli olduğunu, çoğunluğun ise, basitçe öğretme ve çalışmayı isteyerek yönetim işlerini diğerlerine terketmeyi tercih ettiklerini ifade etmiştir. Ancak, katılımı gerçekten isteyenlerin de yönetimle yoğun olarak uğraşmaları nedeniyle, ofis işlerine istekleri kalmadığına, bunun bir sakınca oluşturduğuna dikkati çekmektedir.

Ayrıca, eğitim konularıyla pek çok parti, kurum ve baskı gruplarının ilgilenmesi, bunların kendi içlerinde homojen olmalarını sağlamamaktadır. Dolayısıyla, ilgi gruplarının gücü ellerine geçirmek ve diğerlerini dışarıda bırakmak konusunda çatışmaya düşmeleri beklenebilir (Hurst, 1985, 83). Bu nedenle, yerelleşme projelerinde, bir grubun diğerlerini dışarıda bırakarak etkilerini artırmasıyla sonuçlanabileceği sakıncasına dikkat etmek gerekir.

Bunların yanısıra, yerelleşme her zaman yeniliği daha kolay kabul etmeyi sağlamayabilir. Katılımın fazla olması alınacak kararların yenilikçi olacağı anlamına gelmemekte, aksine insanlara yeniliği reddetme şansını da verebilmektedir. Ayrıca, yerelleşmenin kimi sakıncaları şöyle belirtilebilir:

1. Yerelleşme tepeden gelirse;

√ Millî çıkarları tehdit edecek gelişmelere neden olabilir. Toplumsal bütünlüğü tehlikeye atabilir.

√ Bazı çıkar grupları, yerelleştirme çabalarını iktidar partisinin ya da ulusal devletin yerel düzeyde denetimini artıracığı kuşkusunu duyabilirler.

2. Yerelleşme aşağıdan gelirse;

√ Yerelleşmeyi isteyen çeşitli yerel grupların çoğu şeyin halledilebileceği doğrultusundaki yüksek beklentileri katılma isteklerini artırmaktadır. Bu durum ise merkezi kaygılandırır. Böylece merkez ve yerel gruplar arasında pazarlık konusu ortaya çıkar. (Aslında merkez, anlamlı bir katılımı istemiyor da olabilir.)

3. Merkez yanlış insanı atayabilir ya da yanlış insana yetki verilebilir.

4. İstenmedik yan etkiler ortaya çıkabilir.

5. Tek örnek politika izlenmesi güç olabilir.

6. Yerelleştirilmiş örgütsel birimlerin koordinasyonunda karmaşıklık artabilir.

7. Üst düzey yöneticilerin kontrol olanaklarının ve yetkilerinin kaybolması sonucu ortaya çıkabilir.

8. Denetim teknikleri yetersiz kalabilir.

9. Yeterli sayı ve nitelikte insan gücüne gereksinim duyulacak, bu gereksinimin giderilmediği durumlarda bunları yetiştirmek zaman ve maliyet açısından pahalıya mal olabilecektir. (Yerel yönetim biçiminin gerçekleştirilmesi için uygun altyapının sağlanması pahalıya mal olur.)

10. Yerelleşme dışarıdan gelen -sendikalar, hükümet deneticileri, vergi politikaları- güçlerle sınırlanabilir.

11. Yapılan işlerle ilgili sorumluları belirlemek güçleşebilir.

12. Karar verme sürecinde gecikmeler olabilir.

13. Disiplini sağlamada sorunlar artabilir.

14. Tarafsız bir yönetim süreci işletilebilmek zor olabilir.

15. Yapılan işlerle ilgili sorumluları belirlemek güçleşebilir.

16. Yerel nüfuz sahibi kişi, grup, kuruluş ve kurumların kendi çıkarlarını gerçekleştirmek doğrultusunda yerel yönetimlere etkileri artabilir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmasında, ne merkezi yönetimin ne yerinden yönetimin tek başına uygulanması, yapılacak düzenlemenin bu iki yönetim biçiminin karışımı olması ve bugünkü duruma göre yetkinin yerel organlara, yani sorun ve gereksinimin olduğu birimlere aktarılmasının zorunlu olduğudur. Demokratik Eğitim Kurultayı'nda da bu görüş, yeniden yapılanmada önemli görülmektedir.

Türkiye Eğitim Sisteminde Gözlenen Yapısal ve Yönetimsel Sorunlar

Türk eğitim sisteminde sorun alanlarının çoğunun geçmişten günümüze süreklilik gösterdiği, şuralar, kalkınma planları, bilimsel kongreler, komisyon çalışmaları ve hükümet programlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca, 20 sene öncesinde TES'nin sorunlarının neler olduğunu saptamaya yönelik yapılmış araştırma sonuçlarının günümüzde de neredeyse aynı şekilde güncelliğini koruduğunu görmek üzücüdür. Aşağıda bu konuda uygulayıcılar ve bilimcilerin ortaklık gösterdikleri Türk eğitim sisteminin sorunlarından bazılarına değinilmiştir.

1. Eğitim sistemine, çağdaş gelişmeleri izleyebilmesi ve bilimsel gerekleri yerine getirebilmesi için siyasal boyutta gereken önem verilmemektedir. Bu nedenle eğitim sisteminden beklenen işlevlerin (ekonomik, siyasal, toplumsal...) yerine getirilebilmesi de olası değildir. Eğitime siyasal yaşamda öncelik verilmezken sistemi yöneten kadroların aşırı biçimde siyasal etki altında kaldığı dikkati çekmektedir (Alkan, 1977: 21). Nitekim Kaya, 1976 yılında gerçekleştirdiği bir araştırmasında bu konuyu destekleyen sonuçlara ulaşmıştır. Bu sonuçlar şunlardır:

a. Yöneticilik görevlerine atama ve yükselmelerde siyasal ve ideolojik tercihler son yıllarda önem kazanmıştır.

b. Yöneticilerin partizan davranışlarda bulunmaları yaygındır (Kaya 1993, 238-239).

2. Eğitimin siyasal boyuttaki yeri ile paralellik gösterebilecek başka bir sorunun sistemin demokratikleşememesidir (Kaya, Alkan, Bursalıoğlu, Uluğ, Ülker). Yemişçioğlu'nun 1963 yılında değindiği sorun onun ifadeleriyle aynen aktarıldığında ortaya çıkan sonuç düşündürücüdür. "Demokratik bir ülkede herhangi bir parti eğitim politikasını kendine göre değiştiremez. Bizde ise tam aksini görmek mümkündür. İktidardaki partiler, hatta aynı partiye üye olan bakanlar değiştikçe, eğitim politikası da ona göre şekillenmektedir. Demokratik yaşayışta *ilkelerden vazgeçilemez*" (Yemişçioğlu 1963, 55), ayrıca karar verme yetkisi tek bir organın elinde değildir ve karara katılım mekanizmalarının işletilmesi gerekmektedir. Oysa, Türk eğitim sisteminde her ne kadar son yıllarda yerleşme konusunda çalışmalar yoğunluk kazansa da hantal bir merkeziyetçi yapının kendini ağırlıklı olarak hissettirdiği, ilgili kesimlerin karara katılımının özendirilmesi şöyle dursun, engellendiği, sivil toplum örgütlerinden yeterince yararlanılmadığı bilinen bir gerçektir. Eğitim sisteminin demokratikleşmesi içerik anlamında oldukça geniş bir konudur. Bu konu ayrı bir başlıkta ele alınacağı için burada ayrıntılar üzerinde durulmamıştır.

3. Aşırı merkeziyetçi bir yapının beraberinde getirebileceği sorunların neredeyse tümünün Türk eğitim sisteminde de var olduğu ileri sürülebilir. Bu sorunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

a. Merkezin iş yükünün artması ve beraberinde araştırma, geliştirme, eşgüdümleme ve değerlendirme gibi temel işlevlerini gerçekleştirememesi, ayrıca enerji ve para israfına yol açan kırtasiyeciliğin artması,

b. Ülke çapındaki genel eğitim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikalarının uzlaşmaması,

c. Yerleşim birimlerinin ve bu birimlerde farklı sosyo ekonomik düzeyde bulunan yerel grupların gereksinim ve sorunları hakkında doğru bilgi elde etme olanağının sınırlı oluşu,

d. Yerel halkın eğitim ihtiyacının karşılanamaması ve eğitim sorunlarıyla ilgili girişimciliğinin sınırlandırılması,

e. Yerel düzeyde varolan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların etkili kullanılamaması,

f. Soruna yönelik yönetim kararlarının alınması konusunda gereksiz zaman kaybının olması,

g. Merkez tarafından atanan memurun hizmet gerekleri yerine merkezin görüşünü uygulamayı yeğlemesi,

h. Merkezde siyasal gücü elinde bulunduranların, kendi seçim çevrelerine kamu hizmetlerinin dağıtımında ayrıcalık tanınması,

ı. Okulun aşırı derecede bağımlılığı ve yetkisizliği nedeniyle kendi kurumsal kimliğini geliştirmesinin engellenmesi ve okulun kurumsal anlamda kişiliksizleşmesi vb. (Gözübüyük, Rondinelli, Soysai, Uluğ).

4. Aşırı merkeziyetçiliğin dışında, merkez örgütünün hali hazırdaki yapısının da başlı başına bir sorun oluşturduğu ileri sürülebilir. Şöyle ki TODAİE'nin "Kamu Araştırma Raporu"nda (1991) ifade edildiği gibi "MEB tam bir mevzuat yığını içine gömülmüş durumdadır". MEB da (1992 :12) içinde bulunduğu durumla ilgili olarak, bakanlığın günün koşullarına göre bir kısmı kanunlarla, bir kısmı da bakanlık onayıyla yeni hizmet birimlerinin bakanlığa eklendiğini, sürekli genişleyip büyüdüğünü; yönetim süreçlerinin sağlıklı işletilememesi ile beraber giderek büyüyen merkez örgütünün merkez, taşra ve yurtdışı örgütleriyle "gelişmelerin, örgütlenme ilkelerinin çok gerisinde, işlemez ve gereksinimleri karşılayamaz bir hal aldığı", bu konuda çeşitli çalışmalar yapıldığını; ancak bugüne kadar istenilen düzeye ulaşamadığını belirtmiştir. Daha açık bir ifadeyle MEB'de yetkilerin dağılımında bir dengesizlik olduğu gibi yetki ve sorumluluk dengesinin olduğunu da söylemek güçtür. Bunun yanısıra MEB'in görevden çok biçimi temel alan bir örgüt yapısında olması (Bursalıoğlu, 1974, 75), birimlerin görev tanımlarına bakıldığında görevlerde binişmenin olduğu yani aynı işi birden fazla birimin yaptığı, gereksiz görev bölünmelerinin olduğu, ama bazı işlerle ilgili olarak da yetkili bir birimin bulunmasının güç olduğu görülmektedir.

5. Böyle bir yapılanmada eğitim sisteminin kendi içinde ve diğer sektörlerle sağlıklı bir eşgüdümlemeyi gerçekleştiremeyeceği ileri sürülebilir (Kaya, Alkan).

Bilindiği gibi eşgüdümleme eldeki madde ve insan kaynaklarının bütünleştirilmesidir. Dolayısıyla birden fazla birey/birim arasında paylaşılan etkinliklerden istenilen sonucun alınabilmesi, bu etkinliklerin saptanmış amaç/amaçlar doğrultusunda eşgüdümlenmesi ile olanaklıdır. Bu sürecin sağlıklı olarak işletilebilmesinin böyle bir yapıda mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

6. Eşgüdümleme sürecinde eldeki madde ve insan kaynaklarından bahsedilince bu konularda eğitim sisteminin nasıl bir durumda olduğuna değinilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Madde açısından bakıldığında işlevsel tesis, araç gereç vb. konusunda yetersizlik olduğu, devlet bütçesinden eğitimin büyümesiyle doğru orantılı bir pay ayrılamaması nedeniyle ekonomik kaynakların sınırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca varolan kaynaklardan da etkili olarak yararlanılamaması bu konudaki sorunları daha da büyütülmektedir. Bir taraftan kaynaklar sınırlılık gösterirken bu kaynakları kullanması beklenen insan gücüne bakıldığında hem nicelik ve hem de nitelik açısından çeşitli sorunların olduğu görülmektedir. Şöyle ki "MEB'den başka hiçbir kurum yoktur ki bir yandan binlerce öğretmen açığı, diğer yandan yine binlerce öğretmen fazlası olsun." (Uluğ 1997, 8) Nitelik açısından ise öğretmenlik mesleğinin meslek olma ölçütlerinin hâlâ netlik kazanamaması, bunun beraberinde hiç bir şey olamazsam öğretmen olurum anlayışını pekiştirmesi ve hâlâ bu konuda ciddi yönetsel kararların alınamaması sorunu giderek bir açmaz haline getirmektedir

7. Karar verme, örgütlenme ve eşgüdümleme sürecinde söz konusu olan sorunların sadece bu üç yönetim süreciyle sınırlı kalmasını beklemek hata olur. Planlama, etkileme, iletişim ve değerlendirme süreçlerinde de aynı sorunların varlığını görmek sürpriz olmayacaktır. Çünkü, yönetim süreçleri birbirinden bağımsız değildir ve bu süreçlerden herhangi birindeki aksama doğrudan yönetime yansiyacaktır.

8. Eğitim sisteminin yapay bir biçimde örgün ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılması okulun ilgi alanını örgün eğitimle sınırlandırmış, bu ise çevrenin gereksinimlerine yanıt verememe sorununu beraberinde getirmiştir. Kaldı ki çok tartışılan konulardan biri de örgün eğitimin bilimsel gelişmelere ve bilimin ürünü olan teknolojik gelişmelere günümüz koşullarında uyum sağlayamayacağıdır. Günümüzde, bilgi beş yılda iki katına çıkmaktadır. Beş yılda bir ders programı, ders kitapları, araç gereçlerin düzenlenmesi ve öğretmenlerin bunlara uyumunun sağlanması örgün eğitim sistemi içinde olanaklı görünmemektedir. Kaldı ki öğrenci sayısı, yeterli öğretmen, araç gereç vb. konularda minimum koşulları sağlayamayan okul sayısı da gözardı edilebilecek boyutta değildir. Dolayısıyla bir yandan örgün eğitimin kendi sınırlılıkları diğer yandan politik, ekonomik, toplumsal koşullar nedeniyle okulların bireylerin eğitim ve öğrenme gereksinmelerini karşılayabilecek durumda olduğunu söylemek güçtür.

Eğitim sistemi için sıralanan bu sorunların tüm örgütsel ve yönetsel sorunları kapsamadığı bilinmektedir. Sorunların sayısı fazla ve çeşitlidir. Ancak unutulmaması gereken bir nokta, sadece eğitim sistemi içinde yapılacak iyileştirme çabalarının istenilen sonuçları vermede yetersiz kalacağıdır. Çünkü eğitim sistemi toplumsal sistem içinde alt sistemlerden biridir. Bu nedenle sistem içindeki bazı sorunlar sistemin kendi ürettiği sorunlarken, çoğunluğu değişen koşullar karşısında kendisini geliştiremeyen

kamu yönetimi ve yetersiz hizmetlerden kaynaklanan sorunlardır (Ülker 1997: 6). Bu nedenle eğitim sistemi irdelenirken diğer toplumsal sistemlerden bağımsız olarak ele alınmamasının uygun olacağı düşünülmektedir.

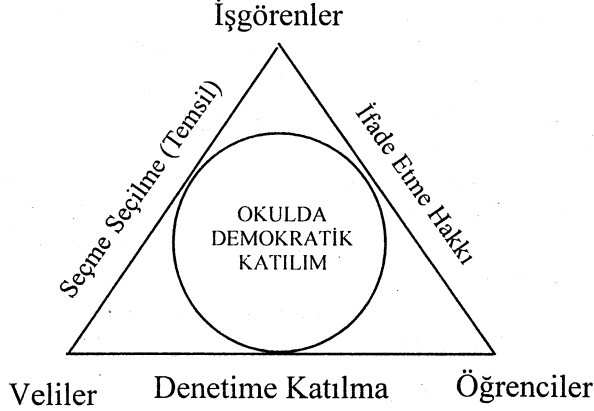
Yeniden Yapılanmada İlkeler

Yeniden yapılanmada önem verilecek temel ilkeler şunlardır:

1. Sistemde, **katılımcılık** temel olacaktır. Bu bağlamda eğitimle ilgili kararlara öğretmen, öğrenci, veli, yönetici, eğitim uzmanı ve eğitim sendikaları temsilcilerinin katılımı her düzeyde (okul, ilçe, il, bakanlık) sağlanacaktır.
2. Sistemde, **seçim** temel olacaktır. Bu bağlamda, okul, ilçe ve il düzeyinde yöneticiler ilgili kurulların katılımı ile seçilir. Kurullar da seçimle oluşturulur.
3. Sistemde, **demokratiklik** önemlidir. Bu bağlamda, eğitim yönetiminde insanı temel alan, insan ilişkilerini önemseyen demokratik bir yönetim biçimi uygulanır. Ayrıca, öğretim programlarında bireysel farklılıkları da gözetilen seçmeli derslere ağırlık verilir, derslerde öğrenci merkez alınır.
4. Sistemde, **yerinden yönetim** ağırlık kazanacaktır. Bu bağlamda, yetkinin ve sorumluluğun sorun ve gereksinimlerin olduğu birime aktarılması sağlanacaktır.
5. Eğitim sisteminin **demokratik, laik, bilimsel, anadilde ve parasız** olması temeldir. Bu bağlamda sistemin yenilikleri açık, zengin ve çok kimlikli bir kültürel dokuya sahip Türkiye gerçeğine uygun olması esas alınacaktır.
6. Sistemin, **yeterlik kazanmış işgörenlerle donatılması** sağlanacaktır. Bu çerçevede; yöneticinin, öğretmenin, eğitim bilimleri uzmanının yeterlik kazanmış olmalarına özellikle dikkat edilecek, işgörenlerin her düzeyde (okul, ilçe, il) hizmet içinde eğitim gereksinimi sağlanacak, yeterlik yükselmede temel alınacaktır.
7. Sistem ezberci ve eleyici olmaktan arındırılacaktır.
8. Eşitlik ve evrensel değerler sistemin temeli olacaktır.

Demokratik Okul Modeli

Yeni bir okul modeli önerilirken okulun; etkili, etkin ve katılımcı demokratik bir yapıda kurulması amaçlanmıştır. Okuldaki demokratik katılım boyutları şöyledir:

Bu bağlamda etkililik; "örgütün amaçlarına ulaşmadaki başarı düzeyi", etkinlik, "örgüt üyelerinin gereksinimlerinin doyum derecesi" ve katılımcılık da "örgütü ilgili kesimlerin karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerine etki edebilme hakkı" olarak tanımlanmaktadır.

Etkili, etkin ve katılımcı bir okul modelinin başarılı olabilmesi için;

* Okulun üstündeki yönetim yapısının okul yönetim yapısını destekleyecek bir biçimde kurulması,

* Okul modeli içinde yer alan yönetim organlarının demokratik ve nesnel seçim ilkeleri çerçevesinde oluşturulması,

* Okul yöneticiliğinin bir uzmanlık alanı olarak algılanması,

* Eğitim bilimleri uzmanlık hizmetlerinin okul içinde, ilçe, il ve merkez düzeyinde örgütlenerek okulun amaçlarına yönelik olarak sunulması,

* Okul yönetiminin bütçe kullanımı konusunda özerk olması,

* Okulların velileri zorlayarak kaynak yaratma etkinliklerine girişmemesi, ancak topluma hizmet sunarak ekonomik girdi yaratabilmeleri,

* Öğretmen, öğrenci ve velilerin katılımcı yönetim konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Başlangıçta sıralanan ilkeler ve bu gerekler göz önüne alındığında "Demokratik Okul Modeli"nde yer alması gereken kurullar, temsilcilikler, yönetim basamakları, işgörenler ve okulda sürdürülmesi gereken işler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

OKUL ÖRGÜTÜ

Okul:

1. Kolektif çalışmayı ve üretmeyi sağlayan,
2. Öğrencinin çok yönlü gelişmesini sağlayacak (teknolojik gelişmelerden yararlanan, bilimsel akademik bilgilerin yanı sıra sanatsal, sportif, kültürel),

3. Öğrenciyi yalnızca üretime yönelik işe hazırlamanın yanında öğrenciye düşünme, tartışma, kavrama ve çözümlene yeteneği de kazandıran,
4. Öğrenciye bireysel çıkarlar için değil, uzaktaki insanlar, bir anlamda bütün toplum için üretimde bulunma erdemlerini aşıl原因,
5. Öğrencilerin evrensel ve demokratik değerlerinin, genel kültür düzeylerinin yükselmesini amaçlayan,
6. Öğrenciye doğanın, teknolojinin ve ekonominin genel konularını açıklayan ve bilimsel bilgilerden oluşan bir temel üzerinde, üretim becerileri kazandıran,
7. Engelli ve özel eğitime gereksinimi olan çocukların gelişmelerini sağlayan bir yapıda olmalıdır.

Bu amaçlara dönük olarak çalışacak okulun özellikleri ise şunlardır:

Demokratik Okulun Özellikleri

- √ Öğrenci merkezli olmalı.
- √ Çok çeşitli seçmeli dersler sunmalı.
- √ Sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler sunmalı.
- √ Okul çalışanları arasında mesleki etkileşim ve dayanışma olmalı.
- √ Yoğun hizmetçi eğitim yapılmalı (okul düzeyinde).
- √ Okul yönetimi, etkili ve demokratik olmalı.
- √ Yaratıcı sorun çözme becerisi kazandırmalı.
- √ Çevreye açık olmalı.
- √ Okullar arası işbirliği, eşgüdüm ve iletişim düzeni sağlamalı.
- √ Eğitim teknolojisini etkili kullanmalı.

Demokratik Okul Modelinin Parçaları

1. Okul Eğitim Kurulu

Öğretmenler ve eğitim uzmanları, öğrenciler, veli, memur, hizmetli ve diğer çalışanların kurullarından seçilerek gelen temsilciler ile sendika işyeri temsilcileri ile okul yöneticisi ve yardımcılarının oluşur. Eğitimle ilgili, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetim temsilcileri gözlemci olarak katılabilir.

Okul yönetiminde en yetkili kuruldur. Okulun eğitim uygulama politikaları kurul tarafından belirlenir. Ayrıca kurul, okul yöneticisini seçer ve yöneticinin yıllık yönetim planını onaylar.

Okula aktarılan kaynakların hangi etkinliklerde ne oranda kullanılacağına karar verir, okuldaki kaynak kullanımını destekler.

Okul eğitim kurulu kendi içinden seçeceği bir komisyonla uygulamaları denetler.

(Çalışmaları ayrıca iç yönetmelikle belirlenir.)

2. Öğretmenler ve Eğitim Uzmanları Kurulu

Okulda görev yapan tüm öğretmen ve eğitim uzmanları bu kurulun doğal üyesidir.

Okulun eğitim ve öğretim işlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak okul eğitim kuruluna ve okul yöneticisine katkıda bulunur.

Öğretim yılı başı, ortası ve sonu olmak üzere yılda en az üç kez toplanır. Okul eğitim kuruluna katılacak temsilcilerini, öğretmenler ve eğitim uzmanları kurulunca ilk toplantıda seçer.

3. Öğrenciler Kurulu

Okulun tüm öğrencileri bu kurulun doğal üyesidir. Ancak kurulun etkili çalışabilmesi için yalnızca seçilmiş öğrenci temsilcileri kurulda yer alır. Bu bağlamda öğrenciler kurulu, her sınıftan veya şubelerden en az 1 en çok 3 öğrencinin katılımı ile oluşturulur.

Eğitim öğretim başta olmak üzere kendilerini ilgilendiren konularda kararlar alır. Alınan kararları okul eğitim kuruluna ve okul yöneticisine bildirirler.

Öğrenciler kurulu yılda en az üç kez toplanır.

Okul eğitim kurullarına katılacak öğrenci temsilcileri bu kurulun üyeleri arasından seçilir.

4. Veliler Kurulu

Okulun öğrenci velilerinin tümü bu kurulun doğal üyesidir. Her sınıftan ve şubeden bir öğrenci velisi bu kurula seçilir.

Okul eğitim kuruluna katılacak veli temsilcileri bu kurul içinden seçilir. Kurul ayrıca okul eğitim kurulu ve okul yöneticisine eğitim öğretim ile ilgili sorunların çözümüne katkı sunar. Diğer velilerin okula katılımında etkin rol alarak, okul-veli ilişkilerini güçlendirirler.

(Kurulların çalışmaları ile ilgili iç düzenlemeler ayrı yönetmeliklerle belirlenir.)

5. Eğitim Sendikaları Temsilcileri

Eğitim sendikalarının işyeri temsilcileri okul eğitim kuruluna en az bir üye ile katılırlar.

6. Okul Yöneticisi

Okul yöneticisi, öncelikle eğitim yönetimi alanında lisansüstü ya da lisans eğitimi almış veya eğitim yönetimi alanında hizmetiçi eğitim almış olanlar arasından okul eğitim kurulunun ve tüm okul çalışanlarının katıldığı seçimle belirlenir.

Okul yöneticisi, okul eğitim kurulunca onaylanan yıllık yönetim planına uygun olarak okulu yönetir. Ayrıca okul eğitim kuruluna da başkanlık eder.

Okulda yönetici seçimi 3 ya da 5 yıl gibi sürelerde tekrar yapılabilir. Eski yönetici birden çok dönem yöneticilik yapabilir. Yeniden seçilemeyen yönetici, okul, ilçe, il ve bakanlık düzeyinde çeşitli uzmanlık alanlarında değerlendirilir.

Okul yöneticisi, okul eğitim kurulunun kararı doğrultusunda süresi gelmeden seçime gidilerek değiştirilebilir.

7. Öğretmenler

Okuldaki eğitim-öğretim hizmetlerinin üretilmesindeki temel sorumluluk öğretmenlere aittir. Bu nedenle her okulda yeterince öğretmen kadrosu bulunur. Öğretmenlerin istihdamı aşağıdaki ölçütlere göre yapılır:

* İlk öğretmen atamaları bakanlıkça yapılır. Atanan öğretmen ilk atandığı yerde en az iki yıl çalışmak zorundadır. Yer değiştirme istekleri il eğitim kurullarına yapılır. Fazla başvurunun olması durumunda il düzeyinde sınav yapılır.

* Öğretmen dağıtımı il eğitim müdürlüğünce yapılır.

* Öğretmenlerin ücret ve diğer sosyal hakları sendikalarla işveren arasında yapılacak toplu sözleşme ile belirlenir.

* Öğretmenlerin terfileri okullar tarafından yapılır il, ilçe ve bakanlıktaki birimlere yaygın otomasyon sistemi ile bilgi verilir.

* Öğretmenlerin eş durumu ve sağlık vb. nedenlerle yer değiştirmeleri bakanlık İnsan Kaynakları Yönetimi Genel Müdürlüğü'nce gerçekleştirilir.

Öğretmenler görevlerini yerine getirirken okul yöneticisine karşı sorumludurlar.

8. Eğitim Bilimleri Uzmanları

Okulda gerçekleştirilmesi gereken uzmanlık hizmetlerini yürütmek üzere okul yöneticisine bağlı olarak eğitim bilimleri uzmanları birimi kurulur. Bu birimde eğitim bilimlerinin uzmanlık alanlarından birinde lisans veya lisansüstü eğitim görmüş eğitim uzmanları bulunur.

Gereksinilen eğitim uzmanlarının tümünün okulda istihdam edilmeleri esastır. Koşullar elvermediğinde ilçe düzeyinde uzmanlık birimleri kurularak hizmet buralardan sağlanır.

9. Yönetici Yardımcıları

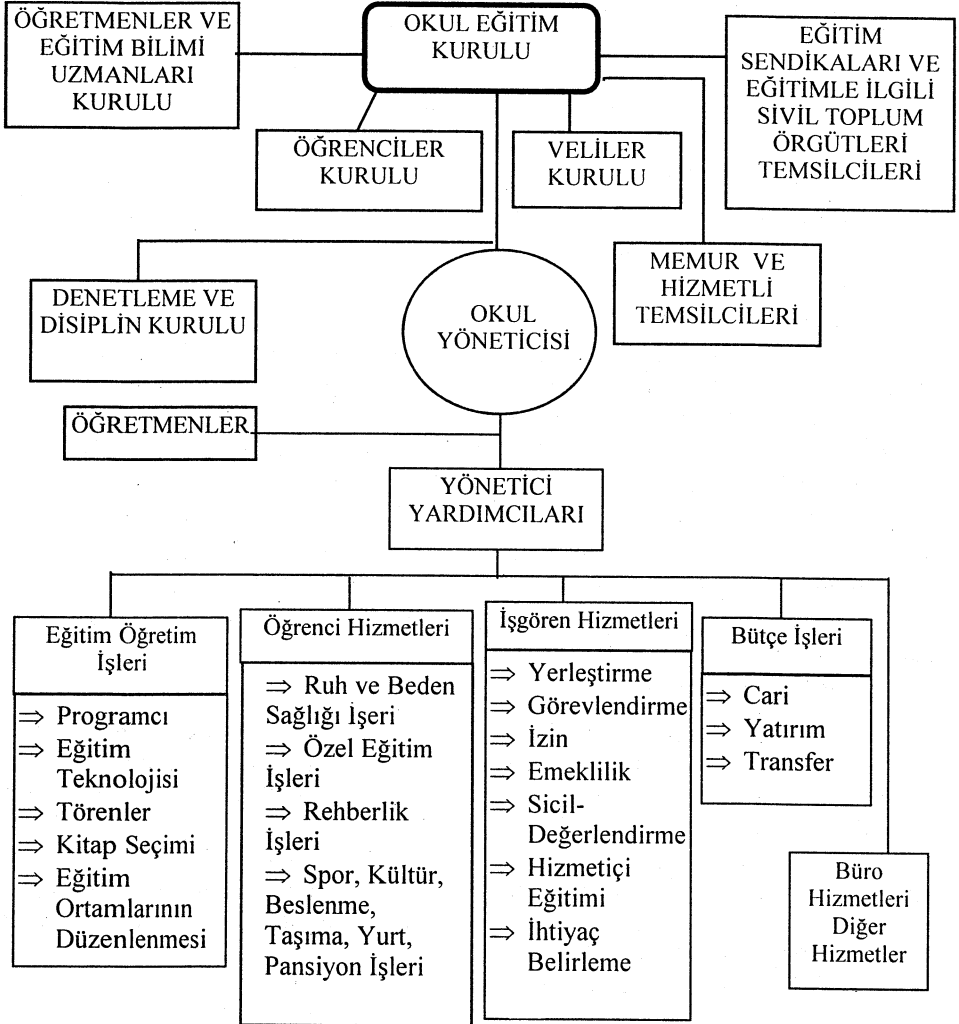
Öğrenci işleri, eğitim, öğretim işleri işgören hizmetleri, bütçe işleri ve kültür, sanat, spor etkinliklerinin koordinasyonu ile görevlidirler.

Yönetici yardımcıları, okul yöneticisi tarafından seçilir.

10. Memur ve Yardımcı Hizmetler Kurulu

Okul eğitim kurulunun önerisiyle il eğitim müdürlüğünce atanırlar. Okul eğitim kurulunda temsil edilirler. Ücret ve diğer sosyal hakları sendikaların yapacağı toplu sözleşme ile belirlenir.

DEMOKRATİK OKUL MODELİ OKUL YÖNETİMİNİN ÖRGÜTSEL YAPISI

İL VE İLÇE ÖRGÜTÜ

1. İl/İlçe Eğitim Kurulu

Taşra örgütünün oluşumunda, işleyişinde en temel ve etkin birimdir. Bu kurulun üyeleri;

* Yerel yönetim temsilcileri (il genel meclisi ve belediye meclisinden birer temsilci)

* Okul yöneticilerinin kendi aralarında seçecekleri temsilciler

* İl/ilçelerin eğitim sendikalarının temsilcileri

* Üniversite temsilcileri (Eğitim fakültesi temsilcileri)

* İl/ilçe öğrenci kurulu temsilcileri

* İl/ilçe meslek odalarının temsilcileri

* İl/ilçe öğretmenler kurulu temsilcileri

* İl/ilçe veliler kurulu temsilcileri

* İl/ilçe eğitim müdürü

İl veya ilçenin eğitim ve öğretim işlerinin yürütülmesi, belirlenen eğitim politikalarının uygulanması, planlama ve bütçeleme işlerinin yapılması, il ya da ilçe eğitim müdürleri seçimi ve denetim kurulunun oluşturulması işlevini yerine getirir. İl eğitim kurulunun başkanı, il eğitim müdürüdür. İlçe eğitim kurulunun başkanı ilçe eğitim müdürüdür. Vali/kaymakam il/ilçe eğitim kurulunun doğal üyesidir.

2. Denetleme Bürosu

İl veya ilçe düzeyinde soruşturma, inceleme ve denetim işlerini yürüten eğitim deneticilerinden oluşur.

İl ve ilçede tüm eğitim birimlerinin çalışmalarını, belirlenen ilkeler doğrultusunda denetler. Bakanlık denetleme birimine bağlıdır.

3. İl / İlçe Eğitim Müdürü

Yerel eğitim kurulu tarafından eğitim yönetimi alanında yüksek lisans, lisans, yoksak eğitim yöneticiliği sertifikası, hizmetiçi eğitim kursunda başarılı olanlar arasından seçilir. Ancak, yabancı dil bilen veya alanında yayınlanmış bilimsel eseri olanlar tercih nedenidir.

İl veya ilçede, eğitim öğretim işlerinin yürütülmesini, yerel eğitim kurulunun aldığı kararlara uygun olarak gerçekleştirir. İl veya ilçe eğitim kurulunun aldığı kararları uygular. Yerel yönetim veya mülki idareyle gereken eşgüdümü sağlar. İl/ilçe eğitim kurulu tarafından görevden alınabilirler.

4. İl / İlçe Eğitim Müdür Yardımcıları

Eğitim öğretim işlerinin yürütülmesinde sorumlu oldukları alanlardaki görevleri yerine getirirler.

Yönetici yardımcılarının sorumlu oldukları hizmet alanları;

1. İşgören hizmetleri,

2. Eğitim öğretim hizmetleri ve öğrenci hizmetleri (öğrenci işleri, program geliştirme, hizmetiçi eğitim, ölçme ve değerlendirme, rehberlik ve özel eğitim, yaygın eğitim, eğitim araçları ve donanımı, mesleki teknik eğitim, okul öncesi eğitim, araştırma- planlama ve istatistik,)
3. Bütçe ve genel hizmetler-yatırımdır.

5. Diğer Kurullar

İl veya ilçe eğitim kuruluna temsilci gönderen ve kendi üyelerinin eğitim öğretimle ilgili istem ve önerilerinin belirlenmesi ve il/ilçe eğitim kuruluna bildirilmesi işlerini gören kurullar sürekli kurullardır. Bu kurullar aşağıda sıralanmıştır:

Öğretmenler ve Eğitim Bilimi Uzmanları Kurulu

Öğrenciler Kurulu

Veliler Kurulu

Eğitim Sendikaları ve eğitimle ilgili sivil toplum örgütleri temsilcileri

Büro, yardımcı hizmetler ve diğer çalışanlar kurulu.

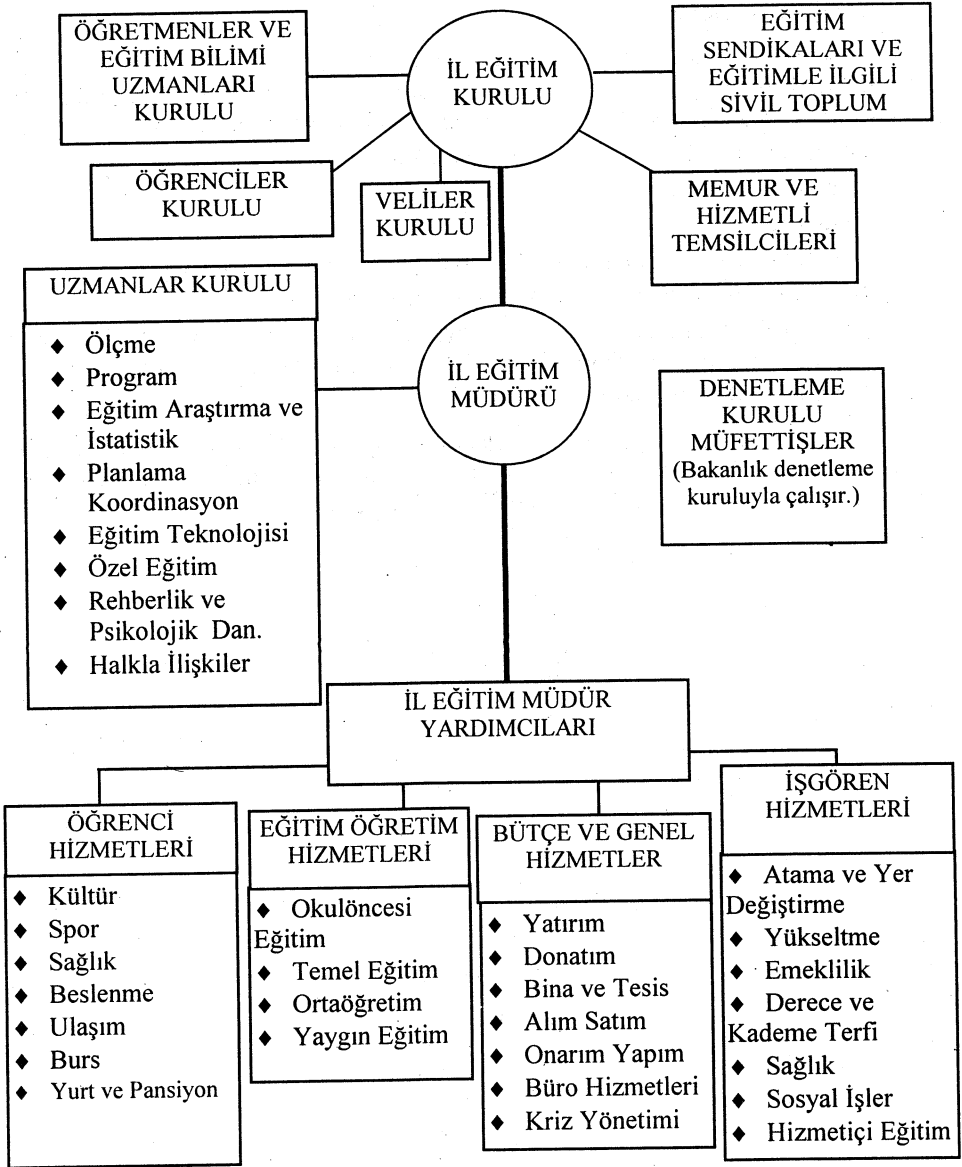
Yukarıdaki kurulların üyeleri, okullardan seçilerek gelmiş temsilcilerden oluşur. Sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ise gönüllülük esasına dayalı olarak katılırlar.

6. Eğitim Bilimleri Uzmanlar Kurulu

İl veya ilçedeki okullarda gereksinim duyulan alanlarda hizmet vermek, danışmanlık yapmak ve farklı hizmetlerin sunulmasında koordinasyon sağlamak üzere, eğitim biliminin farklı alanlarında uzman olan işgörenlerden oluşur.

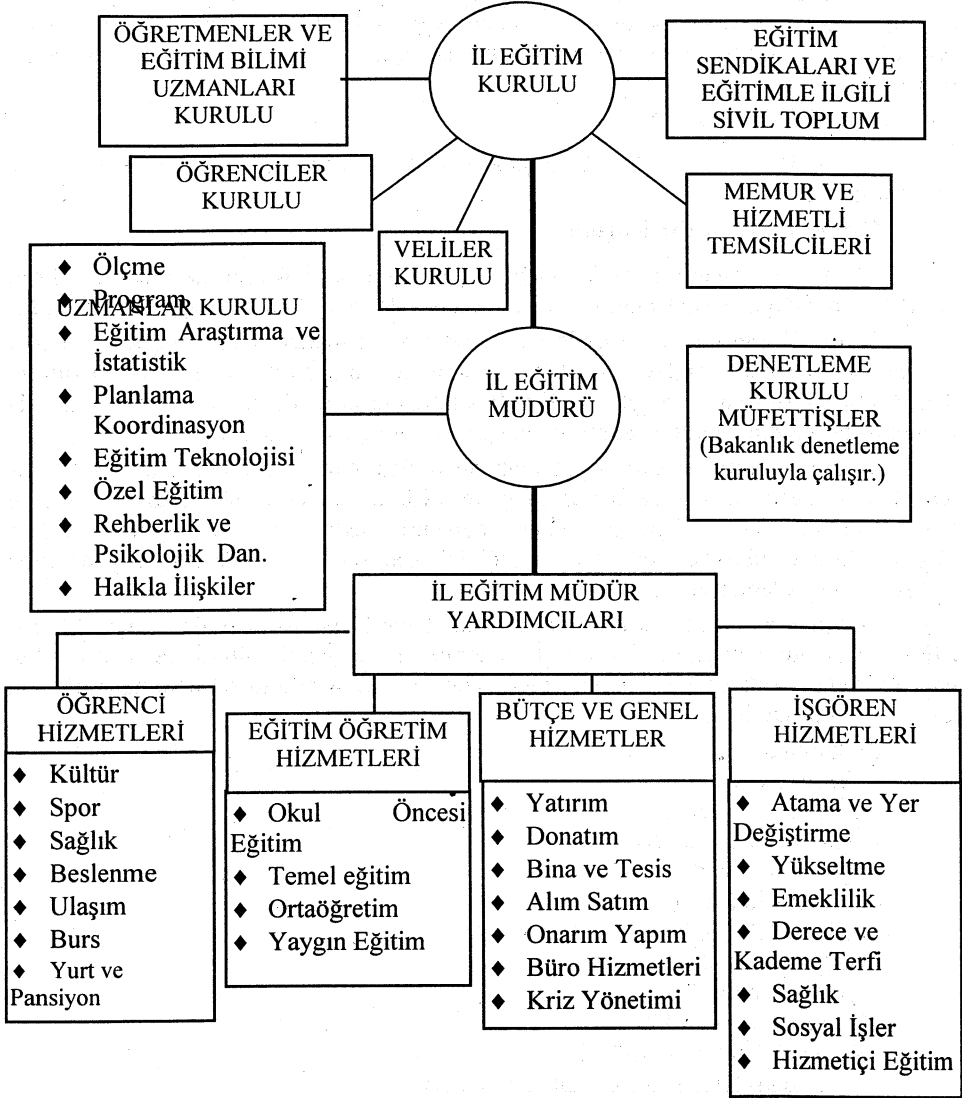
İLÇE ÖRGÜTLENMESİ

Not: İl Eğitim Kurulu, Vali, İl Eğitim Müdürü, Okul Müdürlerinin Seçtiği Temsilciler, Belediye Meclisi Temsilcileri, Sendika ve Meslek Odalarının Temsilcileri

İL ÖRGÜTLENMESİ

Not: İl Eğitim Kurulu, Vali, İl Eğitim Müdürü, Okul Müdürlerinin Seçtiği Temsilciler, Belediye Meclisi Temsilcileri, Sendika ve Meslek Odalarının Temsilcileri

BÖLÜM II

YÖNETİM SİSTEMİNDE YENİDEN YAPILANMA

Bu bölümde, merkez örgütü, il, ilçe örgütü ile okul örgütünde yeniden yapılanma ele alınmıştır. Merkez örgütünü yeniden yapılandırırken demokratik, katılımcı, bürokratik hantallıktan arındırılmış, insan kaynaklarını verimli kullanan bir yapılanma oluşturulmaya çalışılmıştır.

MERKEZ ÖRGÜTÜ

Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde yer alması gereken başlıca birimler şöyle olmalıdır:

Eğitim ve Bilim Üst Kurulu

Eğitimin en önemli sorunlarından biri, değişen her hükümet ile birlikte, eğitim politikalarının değişmesi ve eğitim sistemi uygulamalarında süreklilik sağlanamamasıdır.

Eğitim ilkelerinde ve hedeflerinde sistemin çalışmalarını uzun dönemli olarak planlamaya olanak sağlayacak bir sürekliliğin oluşturulabilmesi ve eğitimin demokratikleştirilmesi amacıyla Eğitim Bakanlığının üstünde katılımcı bir anlayışla kurulmuş bir eğitim ve bilim üst kurulunun gerekli olduğu düşünülmektedir.

Eğitim ve bilim üst kurulu geniş tabanlı ve demokratik seçim yoluyla belirlenmiş temsilcilerin çeşitli tarihlerde bir araya gelmesiyle çalışmalarını sürdürebilecektir. Bu kurul eğitimin ana ilkelerini, uzun dönemli hedeflerini belirleyerek eğitim uygulamalarının ilke ve hedeflere uygunluğu konusunda değerlendirme yapabileme yetkisine sahip olabilecektir.

Eğitim ve bilim üst kurulunun amaçlanan biçimde başarılı olabilmesi için ülkenin eğitim yasalarına ve uygulamalarına etki edebilecek bir yapıda olması ve il, ilçe, okul bağlantısında kurulmuş bir iletişim ağına sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Bu kurul 5 yıl için seçilir.

Bu kurulda;

- İşçi sendikaları,
 - Öğrenci temsilcileri,
 - Öğretmen temsilcileri,
 - Eğitimciler sendikaları,
 - Veli temsilcileri,
 - Üniversiteler ve bilim kuruluşları,
 - Bakanlık temsilcisi,
 - İşveren sendikaları,
 - Örgütlü oda ve birlikler,
 - Kültür Bakanlığı temsilcisi,
 - Siyasi parti temsilcileri (gözlemci olarak),
- yer alırlar.

Eğitim Denetleme Kurulu

Eğitim denetleme kurulu, eğitim ve bilim üst kurulu tarafından kabul edilen ilke ve hedefleri uygulayacak olan Eğitim Bakanlığını denetleyecek bir kurul olarak düşünülmüştür. Bu kurulun denetleme etkinlikleri Bakanlığın sürekli olarak izlenmesi şeklinde olabileceği gibi kendilerine gelecek şikayetleri de değerlendirebileceklerdir. Kurul, çeşitli dönemlerde yapacağı denetleme etkinlikleri sonucunda oluşturacağı raporları E.B. Ü. Kuruluna sunmalı ve eğitim ve bilim üst kurulunun kararları doğrultusunda çalışmalarına devam etmelidir.

Eğitim denetleme kurulunun, E.B.Ü. kurulu üyeleri arasından seçimle belirlenmesi uygun görülmektedir.

Eğitim Bakanı

Eğitim Bakanı, bakanlığı, yasalar ve eğitim ve bilim kurulunca belirlenen ana ilkeler ve politikalar doğrultusunda yönetmek üzere hükümet tarafından seçilmiş ve görevlendirilmiş olan hükümet üyesidir.

Özel Kalem

Bakanın kamusal işlerinin düzenli olarak yapılabilmesi için gerekli olan destek hizmetleri sağlayan birimdir.

Eğitim Politikaları Uygulama ve İzleme Kurulu

Bu kurul, yasaların, eğitim ve bilim üst kurulunun ve eğitimde uzun dönemde çıkan yeni gereksinimlerin, bakanlığa yüklediği görevlerin ve eğitimin uzun dönemli hedeflerinin gerçekleştirilmesinde bilimin esas olunması amacıyla oluşturulmuş bir kuruldur. Kurul, eğitim bilimlerinin çeşitli alanlarında en az doktora düzeyinde bilimsel araştırmalar yapmış, eğitim ile ilgili çeşitli işlerde çalışan ya da çalışmış olan öğretim üyesi, yönetici, öğretmen, eğitim bilimleri uzmanları ve diğer kişilerden oluşan 15 ya da 21 kişilik bir danışma birimidir. Doğrudan bakana bağlıdır.

Kurulun temel görevleri: uygulanabilirliğini izlemek ve yürütmek; uzun ve orta dönemli eğitim planlarını, eğitim programlarında yapılan değişiklikleri onaylamak; eğitim sisteminin yatay ve dikey geçişlerinin düzenleyerek sistem değişikliklerine ilişkin bilimsel görüş oluşturmaktır.

Kurulun çalışmalarının hızlı bir biçimde yürümesi için kurula bağlı olarak eğitim bilimleri uzmanlarından oluşan takımlar kurulur. Bu takımlar, eğitim bilimlerinin uzmanlık alanlarına uygun olarak oluşturulur. Her bir takımında yeterince uzman bulunur. Takımları, takım liderleri yönetir. Takım lideri, takımdaki uzmanlar tarafından kendi içlerinden seçilir.

Müsteşar

Merkez örgütü birimlerinin koordinatörü ve bakanın yardımcısıdır.

Bakanlık Denetleme Kurulu

Soruşturma, inceleme ve denetim işlerini yönetir. Eğitim deneticilerinden oluşur. Merkez örgütü ve il düzeyindeki denetim işlerini yürütür.

Hukuk Kurulu

Eğitim sisteminin yasal sorunlarının çözümünde görev alacak hukukçulardan oluşur. Eğitimle ilgili ulusal düzeyde uygulanacak yönetmelik, tüzük vb. yasal metinlerin teknik denetimini yapar.

Yayın Kurulu

Program geliştirme şubesi ile eşgüdümlü olarak, her alan ve düzeydeki kitapların incelenmesi, yayımı ve dağıtımını yapar. Bu kurul, alan uzmanları, program geliştirme uzmanları ve dil bilimcilerden oluşur.

Planlama ve Eşgüdüm Kurulu

Eğitim sisteminin uzun, orta ve kısa dönemli planlarını hazırlamak, il, ilçe eğitim kurullarının uzun, orta ve kısa dönemli planlarına yön vermek, il eğitim planlarını onaylamak; merkez-taşra, birimler arası ve bakanlık içi-dışı eşgüdümü sağlamak, konsolide bütçeden ve eğitim fonundan eğitime ayrılan kaynakların belirlenen ölçütlere göre illere dağılımını gerçekleştirir.

Kurul, planlama, eşgüdüm işlerinden sorumlu bir ana hizmet birimidir. Bakanlık merkez örgütü birimlerinin en üst yöneticileri ile müsteşar yardımcılarında oluşur.

Birimin görevleri, eğitim planlaması ve çeşitli alan uzmanları tarafından yerine getirilir. Bu birimde çalışacak uzmanların, en az yüksek lisans düzeyinde eğitim almış olmaları gerekir. Uzmanlar görevlerine göre ekipler halinde çalışırlar.

Basın ve Halka İlişkiler Dairesi Başkanlığı

Müsteşar Yardımcıları

Müsteşarın görevlendireceği alanlarda etkinlik gösteren birimlerin işleyişini koordine eder ve yönetirler.

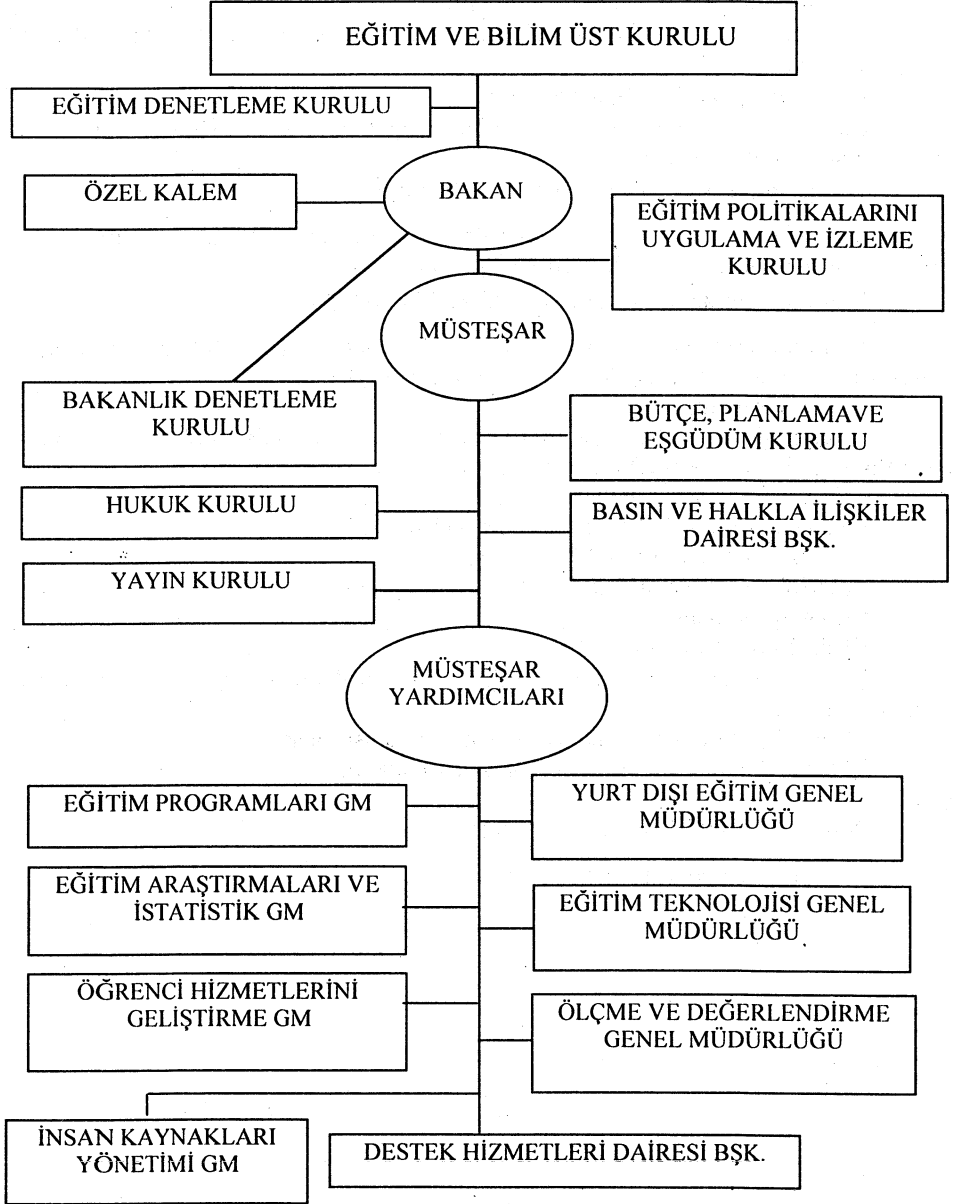
Eğitim Araştırma ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Eğitim politikalarının belirlenmesinde gereken araştırmaları yapmak, istatistikler oluşturmak ve verileri değerlendirme gibi çalışmalar yapar.

Öğrenci Hizmetlerini Geliştirme Genel Müdürlüğü

- * Sağlık
- * Kültür
- * Spor
- * Rehberlik ve Psikolojik Danışma
- * Özel Eğitim
- * Sınav gibi işler ve birimleri içermelidir.

EĞİTİM BAKANLIĞI MERKEZ ÖRGÜTÜ

Yurtdışı Eğitim Genel Müdürlüğü

Yurtdışında yaşayan yurttaşlarımızın kendi ana dillerini, kültürlerini koruyup geliştirmeleri için ilgili ülkelerle gerekli işbirliğini sağlayıp çözüm üretir. Buna uygun, eğitim programlarını, araçlarını, ekipmanı en yetkin biçimiyle hazırlar ve hizmete sunar.

Eğitim Teknolojisi Genel Müdürlüğü

Eğitimdeki çağdaş teknolojilerin izlenmesi ve uygulamaya konulması ile ilgili çalışmalar yapar.

Eğitim Programları Genel Müdürlüğü

Bilimsel, laik ve demokratik eğitim programlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi ile ilgili çalışmalar yapar.

Ölçme ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü

Öğrencilerin bilgi ve becerilerinin nesnel olarak ölçülmesi ve değerlendirilebilmesi için gerekli çalışmaları yapar.

İnsan Kaynaklarının Yönetimi Genel Müdürlüğü

* Eğitim sisteminin gereksinim duyduğu yönetici, eğitim bilimi uzmanları ve öğretmenlerde aranacak niteliklerin (standartların) belirlenmesi,

* İşgören seçimi,

* İşgörenin hizmetiçi eğitimi (iş başında ve iş dışında eğitim, yönlendirme, yükseltme, geliştirme ve sürekli eğitimlerini sağlama),

* Görev tanımı ve iş analizleri yapma,

* Toplu sözleşme ve ödeme sistemini geliştirme,

* Özlük haklarına ilişkin düzenlemeler,

* Sertifika ve diplomaların denkliği,

* İnsan gücü planı,

* İşgören politikalarını saptamak,

* İller arası eş durumu, sağlık vb. nedenlerle öğretmen nakillerini gerçekleştirmek,

* İşgören performans ölçümleri için araçlar geliştirmek,

* Meslek örgütleri ile ilişkiler gibi işler yapmalıdır,

Destek Hizmetleri Dairesi Başkanları

Sivil savunma vb. çalışmaları yapar.

BÖLÜM III

EĞİTİM SİSTEMİNDE YENİDEN YAPILANMA

Bir toplumun gelişmişliği ve az gelişmişliği ile eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki vardır. Eğitim sisteminin niteliğine ilişkin sorunlar, az gelişmişliğin hem nedeni, hem sonucu olabilmektedir. Bu neden ve sonuç ilişkisi içinde eğitim sistemini yeniden yapılandırma çalışmaları, temelde bireyin eğitim hakkını güvence altına alan bir anlayış içinde, eğitim sisteminin kendi içindeki sorunlarını çözümleyici bir nitelik taşıdığı gibi, buna bağlı olarak, toplumsal gelişme dinamiklerini de göz önünde bulundurabilmeli, gelişmenin engelleyicisi değil, itici gücü olabilmelidir.

Eğitim, tür ve düzeyleri arasında yatay ve dikey geçişler açısından okul sisteminde yeniden yapılanma üç başlık altında ele alınabilir. Yükseköğretim dışta tutulmuştur.

1. Temel eğitimde yeniden yapılanma,
2. Ortaöğretimde yeniden yapılanma ve üniversiteye geçişin yeniden düzenlenmesi,
3. Yaygın eğitimin yeniden düzenlenmesi.

Temel Eğitimde Yeniden Yapılanma

Türkiye’de temel eğitim ile ilgili tartışmalara girmeden önce, bu kavramla karıştırılan diğer kavramlar üzerinde kısaca durulması yararlı olacaktır.

Temel eğitim (basic education) deyimini 1950’lerde öğrenimden yoksun kalmış, okumaz yazmaz yetişkinlere verilecek eğitimi anlatmak için kullanılırken, zamanla kavramın bu anlamı genişletilerek çocuk, genç, yetişkin tüm insanların yaşamı ve daha sonraki eğitimi için temel nitelikte olacak eğitimi anlatmak için kullanılmıştır.

1990 yılında Taylant’da toplanan Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) ve Dünya Bankası yönetimlerinin birlikte oluşturduğu herkes için Eğitim Dünya Konferansı’nda onaylanan “Herkes için Eğitim Dünya Bildirisi”nin birinci maddesinde temel eğitimin amacı şöyle belirlenmiştir:

Her insan -çocuk, genç ve yetişkin- kendi temel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir. Bu ihtiyaçlar, temel öğrenme araçlarını (okuma-yazma, sözlü anlatım, rakamsal işlemler ve problem çözme gibi), hem de insanların varlıklarını sürdürmek, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, onurlu bir biçimde yaşamak ve çalışmak, kalkınmaya her anlamda katılmak, yaşam standartlarını yükseltmek, bilgili kararlar vermek ve öğrenmeyi sürdürmek için gerek duydukları temel öğrenimin içeriğini (bilgiler, beceriler, değerler ve tavırlar gibi) kapsar. Temel öğrenme ihtiyaçlarının kapsamı ve bunların nasıl karşılanacağı, ülkeden ülkeye, kültürden kültüre ve ister istemez de zaman içinde değişiklikler gösterir (WCEFA, 1990, s. 3)

Bildirinin aynı maddesinde temel eğitimin kendi içinde bir amaç olmaktan daha öte bir anlam taşıdığı, ülkelerin daha ileri eğitim ve öğretim düzeylerini ve türlerini, sistemli bir biçimde oluşturacakları, yaşam boyu sürecek bir öğrenmenin ve insan gelişiminin temeli olduğu belirtilmektedir.

Temel eğitim kavramıyla karıştırılan diğer kavramlar üzerinde durmakta yarar vardır:

Bunlardan birisi “bir yurttaşın belirtilen bir çağa girince gösterilen eğitim kurumlarında (okullarda) öğrenimini sürdürmesini zorunlu kılan bir yasal deyim olan zorunlu öğrenimdir” (Başaran, 1982, s. 21). Zorunlu eğitim, temel eğitim süresini aşabileceği gibi, bir kesimini de kapsayabilir.

Temel eğitimle karıştırılan bir diğer kavram ilköğretimdir. İlköğretim, eğitim sisteminin ilk, orta yüksek gibi basamaklara ayrıldığı ülkelerde kullanılan bir deyimdir (Başaran, 1982, s. 22).

Türkiye’de temel eğitim kavramı ilk kez 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda yasal bir deyim olarak yerini almış ve bu yasaya göre ilköğretim, herkesin görmesi gereken bir temel eğitim olarak tanımlanmıştır. İlköğretim ve Eğitimi Kanunu 8 yıllık bir zorunlu eğitimi öngörmektedir. 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu bu kavramı “temel eğitim” adı altında yasalaştırmış, temel eğitim okullarının amaç ve kuruluş biçimlerini belirlemiştir. Ancak 1973 tarihli Milli Eğitim Temel Yasası bazı maddelerinde değişiklik yapan 16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı kanunla temel eğitim yerine ilköğretim deyimini kullanılmıştır. Bu değişiklikte sekiz yıl bir bütün olan temel eğitim okullarına ilköğretim ve ortaokullar olarak bağımsız kurulabileceği gibi, birlikte kurulabileceği belirtilmiştir.

1996 yılında toplanan XV. Milli Eğitim Şurası’nda da temel eğitim yerine zorunlu ve kesintisiz “ilköğretim kavramı tercih edilmiş, ilköğretim okullarında ilk ve ortaokul biçimindeki yapay uygulamadan vazgeçilmesi, ilköğretimde, 6, 7, ve 8. sınıflar, bağımsız ortaokullarda ise, 1., 2., 3., 4., ve 5. sınıflar açılarak yumuşak bir geçiş sağlanması önerilmiştir. 9. sınıf lise ya da mesleki eğitime yönlendirme yılı olarak kabul edilmiştir.

Ortaokulu, ilköğretim bütünlüğü içinde ele almanın temel eğitim anlayışına bir yaklaşımı belirttiği söylenebilir. Bu durumda sadece öğrencileri, bir üst öğrenime hazırlamakla görevli olan ortaokul, ilköğretimde temel eğitim verme yaklaşımı ile bütünlükte değerlendirilmelidir.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu ve Milli Eğitim Temel Kanunu’nun ilgili maddelerinde değişiklik yapan 1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla ilköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluşacağı, bu okullarda kesintisiz eğitim yapılacağı ve bitirenlere ilköğretim diploması verileceğinin öngörülmesi ile ilköğretim ve ortaokul biçiminde yapılan ayırım yasal olarak ortadan kalkmıştır.

İlk ve ortaokulun ilköğretim adı altında bütünleştirilmesi yerine daha kapsamlı bir anlayışı temsil eden temel eğitim yaklaşımının benimsenmesi gerekli görülmelidir. Çünkü bu durumda temel görevi bir üst öğrenime öğrenci hazırlamak olan ilköğretim yerini, daha sonraki eğitim için temel olacak bilgileri vermenin yanı sıra, toplumda yaşamak için gerekli bilgileri sağlayan bir temel eğitim anlayışına terk etmiş olmaktadır.

Öte yandan temel eğitim görmeyen yetişkinlerin eğitim ihtiyaçları da kapsamlı ve buna uygun eğitim örgütlenmesi sağlanmalıdır. Bütün olarak bakıldığında temel eğitim için öngörülen örgüt ve yönetim anlayışı ilköğretimden farklılıklar gösterecektir.

1981 yılında düzenlenen X. Milli Eğitim Şurası'nda ilköğretim yerine temel eğitim yaklaşımı benimsenmiş olup temel eğitim 6-14 yaşları arası zorunlu öğrenim çağı çocuklarına en az sekiz yıllık ve temel eğitim görmeyen yetişkinlere, gelişimlerine ve ihtiyaçlarına uygun bir süre eğitim veren bir kademe olarak öngörülmüştür. Temel eğitimin genel nitelikleri de şöyle belirtilmiştir:

1. Temel eğitim bir bütündür. Temel eğitim değişik süreli okullara bölünmemelidir. Ancak, eğitilenlerin bireysel ayrılıklarına, yaşlarına göre, bütünlük içinde değişik eğitim programları uygulanabilir. Yetişkinlerin gelişmelerine, gereksinmelerine göre eğitim programlarının süreleri belirlenir.

2. Temel eğitim süresince eğitilenlerin (özellikle çağ çocuklarının) yeteneklerinin tanınması esastır. Çağ çocuklarının üst öğretime ya da bir mesleğe yönlenebilmesi için birinci sınıftan başlayarak tanınması gerekmektedir. Tanıma, öğretmen gözlemlerine, hazırlanacak tanıma araçlarına göre her öğretim yılı en az 2-3 kez yapılmalıdır. Tanıma sonuçları her öğrencinin dosyasına işlenmeli, bunlar yıllık profil grafiğine dönüştürülmelidir. Sekiz yıllık profil grafiklerinin, çocukların yönetilmesinde önemli ipuçları verebileceği varsayılmaktadır.

3. Eğitilenler, temel eğitim boyunca değişik alanlarda kendilerini deneyerek tanıyabilmelidir. Bu amaçla, temel eğitim programlarının zenginleştirilmesi türlendirilmesi gerekli görülmektedir.

4. Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların tümünün temel eğitim görmesi gerektiğinde, özel eğitime, özel korumaya ihtiyacı olan ve diğer bireysel ayrılıkları bulunan çocuklar için, temel eğitim bütünlüğü içinde, ayrı programların bulunması gerekli görülmüştür. Bu anlamda temel eğitim, bir okulda değişik programlar uygulayan bir kademe niteliğinde olacaktır.

5. Temel eğitim okulu, üst öğretime gidemeyecek olan çocukları bir mesleğe hazırlayabilmelidir. Mesleğe hazırlamak için temel eğitim okulu, kurslar açabilmeli, başka kurumlarla işbirliği yapabilmeli, öğrencilere rehberlik edebilmelidir.

6. Temel eğitim okulu, çevresinin eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmeli, çevresiyle bütünleşebilmelidir. Çevrenin ekonomik kültürel ve toplumsal potansiyelinin tanınmasına ve kalkınmaya kaynak olmasına yardım edebilmelidir.

Yukarda sayılan bu nitelikler; temel eğitimin bütünlüğü, yani değişik okullara bölünemeyeceği, öğrenci yeteneklerinin ortaya çıkarılması, çevreyle bütünleşme, mesleğe hazırlayıcılık olarak özetlenebilir. Kuşkusuz bu nitelikler daha önce ortaya koyulmaya çalışan temel eğitim anlayışı ile tutarlı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında X. Milli Eğitim Şurasını önemli bir adım olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Aşağıda belirtilen nedenlerle temel eğitimin en azından 5 yaşında başlatılması uygun olacaktır:

1. Çevresel koşulların etkisi ile çocuklar okula eşit olmayan bir bilgi ve beceri donanımı ile başlamaktadırlar. Bu onların daha sonraki eğitim başarıları üzerinde etkili olmaktadır.

2. Teknolojik gelişme ve diğer çevresel koşulların da etkisiyle çocuklarda öğrenme süreci hızlanmaktadır. Bu öğrenme okul programları ile daha sistematik hale getirilebilir.

3. Zorunlu eğitim içinde ele alınmamakla birlikte okul öncesi eğitim giderek yaygınlaşmaktadır. Çoğu zaman ailelerin ekonomik olanakları çerçevesinde çocuklar okul öncesi eğitimden yararlanmaktadırlar. Bu da okula başlamada bir eşitsizlik kaynağı olmaktadır. Okul öncesi eğitim açısından da çocukların eşitlenmesine gereklilik vardır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında temel eğitim; 5-14 yaşları arasında çocukların toplumsal yaşamın her alanına katılmak, sağlıklı kararlar verebilmek, onurlu bir biçimde yaşamak için gerekli temel davranışları ve öğrenmeyi sürdürmenin temel araçlarını (okuma yazma, sözlü anlatım, aritmetik, problem çözme vb.) kazanmalarını sağlayan 9 yıllık zorunlu, temel eğitim dışında kalmış yetişkinler için de sözü edilen alanlarda ihtiyaca uygun programlar sunan eğitimdir.

Öngörülen temel eğitimin nitelikleri de şu şekilde sıralanabilir:

1. Temel eğitim zorunlu eğitim çağı çocukları için temel eğitim okullarında verilir. Yetişkinlere ise halk eğitim kurumlarında ve temel eğitim okullarında ikinci şans eğitim olarak verilir.

2. Temel eğitim okulunun çevresi ile bütünleşmesi esastır. Bütünleşme çevrenin eğitim ihtiyaçlarına yönelik etkinlikler düzenleme (ana baba okulları, meslek-kursları, konferanslar vb.) ile sağlanacağı gibi, kararların oluşturulmasında veli katılımını sağlayacak mekanizmalar yolu ile de sağlanabilir.

3. Temel eğitim okulları öğrencileri gelecek yaşamlarında görecekleri eğitim ve dolayısıyla seçecekleri meslekler konusunda rehberlik yapılmalıdır.

Bunun için, öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardım edilmelidir. Öğrencilerin kendisini tanıması için;

* Bireysel farklılıkların çeşitlendirilmiş öğretim programları ile ortaya çıkabileceğinden hareketle programa seçimlik dersler konulmalıdır. Seçimlik dersler temel eğitimin son sınıflarında yoğunlaştırılmalıdır. Öğrencilerin derslerdeki başarı grafikleri daha sonra yapılacak yönlendirmeye dayanak oluşturmak üzere dosyalanmalıdır.

* Bir takım çalışması (öğretmen, yönetici, ilgili uzman) ile yürütülecek rehberlik etkinlikleri temel eğitim programı içinde yerini almalı, belirli periyotlarla öğrenciyi tanıtmaya yönelik envanterler, materyaller uygulanmalıdır. Öğrenci gelişimini izleme ve öğrenci bilgi formları dosyalanmalıdır.

* Rehberlik etkinlikleri çerçevesinde öğrenciye belli başlı meslekler tanıtılmalı, öğrenci kendi yetenekleri ile meslekler arasındaki ilişkiyi kurabilmelidir.

Öğrenci dosyalarındaki verilere dayalı olarak, temel eğitimin son sınıfında hangi lise programına gitmesinin uygun olacağı konusunda öneride bulunulmalıdır. Ancak bu

öneri olmanın ötesine taşımamalı, geçmiş süreçlerdeki hata payı göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Temel eğitim okulu özel eğitime muhtaç çocukların gelişim özelliklerine uygun fiziki düzenlemeler ve ayrı programlar sunabilmelidir.

5. Temel eğitimde sınıf geçme sistemi uygulanmalı ve sınıfta kalma olmamalıdır.

Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma ve Üniversiteye Geçişin Yeniden Düzenlenmesi

Ortaöğretim sisteminde yeniden yapılanma ihtiyacı, ortaöğretimde sorun alanlarının yeniden irdelenmesini gerektirmektedir. Sorunlar çok boyutlu olmakla birlikte, yeniden yapılanma önerisi en azından aşağıda belirtilen sorun alanları konusunda çözümler üretmelidir:

1. Ortaöğretimin amaç ve görevlerini yeniden gözden geçirmek,
2. Genel eğitimle, mesleki temel eğitim arasında öğrenci dağılımı açısından denge kurmak,
3. Genel eğitimle mesleki teknik eğitimi bütünleştirmek,
4. Örgün mesleki eğitim ile yaygın mesleki eğitimi bütünleştirmek.

Temel eğitim ile yükseköğretim arasında yer alan ortaöğretim kurumlarının genel amacı bir yandan yükseköğretime, bir yandan da iş yaşamının gerektirdiği mesleklere öğrenci hazırlamak olarak belirlenmiştir. Genel ortaöğretim kurumlarının üniversiteye, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını ise iş yaşamının gerektirdiği mesleklere öğrenci hazırlaması öngörülmüştür. Ancak genel ortaöğretim kurumlarının yanısıra mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları mezunları da gittikçe artan bir ölçüde yükseköğrenim kurumlarının kapılarının kendilerine açılmasını istemişler bu konuda başarılı da olmuşlardır (Oğuzhan, 1981, s. 33). Kuşkusuz eğitimde fırsat eşitliği açısından yaklaşıldığında her bireyin eğitimini sonuna kadar devam ettirme hakkı olmalıdır. Ancak ortaöğretim kurumlarının amacının yükseköğretime öğrenci hazırlamaya odaklanması gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu durumda iş yaşamının gerektirdiği nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmesi sorunu bütünüyle yaygın eğitime (örneğin çıraklık sistemi) aktarılmış olmakta örgün eğitimin bu konudaki rolü ihmal edilmektedir. Öte yandan genel liselerin işlevlerinin yeniden gözden geçirilmesine olan ihtiyaç da giderek kendini hissettirmektedir. Geçmişte devlet kadrolarının memur kaynağını oluşturan liseler, doğal olarak bu özelliklerini kaybetmişler, üniversiteye giriş olanağı bulamayan yüzbinlerce lise mezunu genel kültürlü işsizler olarak kendi kaderiyle başbaşa kalmışlardır.

Hıfzı Doğan, genel lise mezunlarının sorunlarına bir çözüm olarak genel lisenin meslekileştirilmesini önermekte ve şöyle demektedir:

"Geleneksel olarak ülkemizde genel lise programları, öğrencileri yükseköğretime hazırlayacak şekilde düzenlenmiştir. Yükseköğretimde ve daha sonra da devlet kadrolarında yer bulduğu sürece, programın etkinliği fazla tartışma konusu yapılmadı. Ancak genel lise mezunlarının yükseköğretime girememeleri halinde hayata geçişlerinde karşılaştıkları zorlukların ortaya çıkması, genel lise programlarının yeniden ele alınmasını zorunlu hale

getirmiştir. Bugünkü programlar, hızla artan öğrenci sayısı baskısını ve çeşitlenen öğrenci ilgili ve yeteneklerini karşılayamaz duruma gelmiştir.

Yükseköğretime öğrenci hazırlama amaçları ve yolları korunmak koşulu ile, bu görüşün bütün lise programlarını kontrol etmesine izin verilmemelidir. Öğrencilerin çoğunluğunun ihtiyaçlarına yönelik, yalnız üst öğrenime giden küçük bir grubun ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş program değil, bir sisteme ihtiyaç bulunmaktadır. Genel lise programları geliştirilirken, ortaöğretim düzeyinde öğrenimlerine son verecek öğrencilerin ihtiyaçları da dikkate alınmalı ve programlar öğrencilere bu fırsatı verecek şekilde geliştirilmelidir. Genel lisede yüksek öğrenime gidecek öğrencilere sağlanan imkanların iş hayatına girecekleri de sağlanması gerekir.

Genel lise programlarının; isteyen ve ihtiyacı olan öğrencilere, iş hayatında geçerli olan temel nitelikteki bilgi ve becerileri kazandıracak şekilde kapsamının genişletilmesi gerekir (Doğan, 1992, s. 96-97).

Planlı döneme girişle birlikte mesleki teknik eğitimin yaygınlaştırılmasına olan ihtiyacın vurgulanmış olmasına karşın bu konudaki plan hedeflerine ulaşılmadığı, imam hatip okullarındaki sayısal gelişmeler bir yana bırakılırsa, mesleki teknik ortaöğretimdeki öğrenci sayıları açısından ilerlemeler kaydedilmediği görülmektedir. Kuşkusuz bundan çıkarılacak çeşitli sonuçlar olabilir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının mesleğe hazırlama görevinin ikinci planda kalması, bir başka deyimle bu okulların meslek okulu olma özelliğini yitirmeleridir. Böylece genel ya da mesleki nitelikte olsun tüm ortaöğretim kurumlarından beklenti üniversiteye geçiş için bir basamak oluşturma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz böyle bir sonucun ülkemiz gerçekleri açısından olumlu bir gelişmeyi ifade ettiğini söylemek olanaklı değildir.

X. Milli Eğitim Şurası'nda hem genel eğitimle mesleki eğitimi hem de örgün eğitim ile yaygın eğitimi bütünleştiren bir yaklaşım öngörülmüştür. Şûraya göre ortaöğretim düzeyi çok amaçlı okuldan (değişik programlı tek tip lise) ve mesleki ve teknik okuldan oluşmaktadır. Çok amaçlı okulların programlarında ortak dersler bulunacağı, buna ek olarak, yerel olanaklara ve ihtiyaçlara dayalı meslek kazandırıcı ve mesleklere hazırlayıcı çeşitli derslere yer verileceği, çok amaçlı okulun, yükseköğretime ve aynı zamanda bir mesleğe hazırlama görevlerini başarmak amacıyla, akademik programlarla birlikte, olanaklara göre bölüm programlarından (teknik, tarım, ticaret, turizm vb.) en az birini uygulayacağı belirtilmiştir.

X. Milli Eğitim Şûra'nda, mesleki teknik okulun başlıca özellikleri olarak şunlar belirtilmiştir:

* Mesleki ve teknik okullar, bir yandan tam zamanlı ve üç yıl süreli mesleki teknik eğitim programlarını, öte yandan ihtiyaçlara göre çeşitli tür ve düzeyde süresi amaçlara göre değişen örgün ve yaygın mesleki teknik eğitim programlarını uygulamayan ortaöğretim kurumlarıdır.

* MTO'nun temel amacı, ortaöğretim çağında ya da dışında bulunan vatandaşlarımızı, çeşitli tür ve düzeylerde, bir meslek alanına hazırlamak ya da onlara belli dallarda bir meslek kazandırmaktır. Böylece MTO'da bir meslek edinmek isteyen her vatandaşın durumuna uygun programlara yer verilecektir. Bu program, temel eğitim

üstüne 3 yıl süreli tam zamanlı bir meslek programı olabileceği gibi, kısa süreli ve temel eğitimi gerektirmeyen gençler için düzenlenmiş bir meslek eğitimi programı da olabilecektir. Bir kurumdaki programların düzenlenmesinde kurumun olanakları ve yerel ihtiyaçları dikkate alınacaktır.

* MTO'da uygulanacak programlar arasında yatay ve dikey ilişkiler kurulacak (modüler ünite yapı), belli koşulları yerine getiren öğrencilerin geçişlerine olanak verilecektir. Ayrıca lise ile MTO arasında da geçişler sağlanacaktır.

* Fırsat eşitliği ilkelerinin diğer bir gereği olarak, MTO'nun üç yıllık programlarından mezun olanların, belli koşullar altında, kendi alanlarında mesleki teknik yüksekokullara girebilmeleri sağlanacaktır.

* Mevcut meslek okullarımızın tümü MTO içinde düşünülmüş olup, bunlar da gereğinde kısa süreli meslek eğitim programlarına yer verecektir.

Yahya Kemal Kaya ise çok amaçlı lise MTO ayrımı yerine, ilçe ve bucak düzeyinde (ya da belediye çevreleri dikkate alınarak) her yerleşme biriminin, bir lise bölgesi olarak kabul edilmesini ve oradaki çeşitli ortaöğretim kurumlarının, o yerleşme birimindeki lisenin bölümleri olarak örgütlenmesini, her bölümün başında bölüm başkanı adını taşıyan bir müdür muavininin bulunmasını ve bu bölümler arasındaki koordinasyonun yerleşme birimindeki lise müdürü tarafından sağlanmasını önermektedir. Kaya'nın önerdiği modelde genel lise-mesleki teknik lise ayrımı bulunmamaktadır. Aralarında yatay geçişlerin de bulunduğu lise programları, bir yandan programın türüne göre yükseköğretime geçiş sağlayacaklar (öğretim gördüğü alanda yükseköğretime devam etmek isteyenlere özendirme puanı vermek gibi yöntemlerle), yükseköğrenime devam edemedikleri takdirde de, hayatını kazanabileceği bir meslek ya da sanata sahip kılınacaklardır (Kaya, 1989, s. 142-145).

Ortaöğretim düzeyinde genel eğitim ile mesleki eğitim arasında bir bütünleşmenin sağlanması olumlu bir gelişmeyi ifade etmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim alanında ortaya çıkan sorunlardan birisi de bu alanda programları çeşitlendirme yerine yeni okul türleri yaratma biçiminde ortaya çıkan uygulamalar olmuştur. Daha yüksek yatırımı gerektirdikleri de göz önünde bulundurularak aynı çatı altında birden fazla eğitim programı uygulanmalıdır.

Her düzey ve türde okulun çevresi ile etkileşim içinde olması gerekmektedir. Teknolojinin hızlı değiştiği çağımızda, işyerlerinin talep ettiği nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için okul-işyeri birliği temelinde sanayinin, sendikaların, meslek kuruluşlarının, gönüllü kuruluşların ve yerel yönetimlerin katılımını kurumsallaştıran mekanizmaların kurulması mesleki ve teknik eğitim için ayrı bir öneme sahiptir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında ortaöğretim, bireylere meslek yaşamında gerekli olacak temel bilgileri kazandıran ve onları üniversiteye hazırlayan, temel eğitime dayalı çok programlı liseleri kapsayan öğretim basamağıdır.

Ortaöğretimin genel nitelikleri de şu şekilde sıralanabilir:

1. Lise düzeyinde farklı program türleri aynı lise yönetimi altında toplanır.
2. Lisenin birinci sınıfı ortak genel derslerden oluşur. İkinci ve üçüncü sınıflarda öğrenciler akademik ağırlıklı ve meslek ağırlıklı programlara devam ederler.

3. Mesleki programlar ve akademik programlar arasında geçişlilik esastır. Akademik ağırlıklı programlara devam edenler mesleki dersler, mesleki ağırlıklı programlara devam edenler de akademik nitelikli dersler alabilirler.

4. Lise düzeyinde temel mesleki eğitim verilir. Bunun anlamı değişik meslekler için ortak bilgi ve becerilerin kazanılmasının sağlanmasıdır. İleri meslek eğitimi yüksek öğrenim düzeyinde sağlanır.

5. Ortaöğretimde ders geçme ve kredi sistemi uygulanır.

6. Meslek eğitimi programları modüler yapıya göre geliştirilir. Yaygın mesleki eğitim programlarından, örgün mesleki eğitim programlarına geçiş yapılabilir. Çok programlı lise bünyesinde yaygın mesleki eğitim kurumları açılabilir.

7. Ortaöğretim kurumları çevrenin ihtiyaçlarına dönük eğitim etkinlikleri düzenlerler.

8. Ortaöğretim kurumları açık lise programlarına devam eden yetişkinler için hazırlayıcı kurslar açarlar.

Üniversiteye Geçişin Yeniden Düzenlenmesi

Mevcut sistemde görülen aksaklıklar temelde şu noktalarda toplanabilir:

1. 2-3 saatlik bir sınavın öğrencinin gelecekteki başarısını belirlemede yeterli olmadığı, sınavda başarılı olanların yükseköğretimde de başarılı olacağına ilişkin yeterli bir kanıt olmaması.

2. Ortaöğretimde farklı programlardan mezun olan öğrencilerin aynı giriş sınavı ile yükseköğretim görmek üzere seçilmekte ve yerleştirilmekte olması, ortaöğretim programları ile yükseköğretim programları arasında bir paralelliğin bulunmaması.

3. Ortaöğretim başarı puanının merkezi yerleştirme sınavlarına katkısının, ortaöğretim ile üniversiteye giriş arasında bir köprü niteliği taşıyor gibi görünmesine karşın temelde bazı sorunlar yaratması. Başarı puanının öğrencinin bağlı olduğu okulun ortalamasına göre belirlenmesi, başarı puanının bir başka okulda olması durumunda farklılaşabileceği, ayrıca öğretmen notlarının geçerli ve güvenilir olabileceğine ilişkin duyulan kaygılar.

4. Gerek öğrencilerin gerek velilerin gözünde ortaöğretim kurumlarında görülen eğitimin önemini yitirmesi, dershanelerin giderek önem kazanması ve bu durumun yarattığı eşitsizlikler.

Kuşkusuz üniversiteye geçiş için sağlıklı bir sistemin oluşturulması, üniversite sisteminde yapılacak değişimlerle birlikte düşünülmesi gerekir. Öte yandan vurgulanması gereken bir başka nokta da, tüm ortaöğretim kurumu mezunlarının, üniversiteye gitmelerinin ne gerekli ne de olanaklı olduğudur. Ancak bu, bireyin eğitim görmesinin engellenmesi anlamına gelmemelidir. Güçlü bir yaygın eğitim politikası ile bireylere okul dışı ortamlarda da kendilerini geliştirme fırsatı verilmelidir. Öte yandan üniversiteler, yetişkinlere yönelik farklı eğitim düzenlemeleri ile, bireyin yaşamının her aşamasında eğitim alma, eğitimi geleceğe erteleme hakkını güvence altına alabilirler. Bu, yaşam boyu eğitimin de temelini oluşturmaktadır. Yaşam boyu eğitim anlayışı ile düzenlenen bir üniversite şunları gerçekleştirebilir:

1. Yetişkin bireylere sınavda başarı koşuluna bağlı olmaksızın kredili ya da kredisiz eğitim programları bunabilir. Bizde ikinci eğitim olarak sunulan ve mevcut sistemin bir devamı olan uygulama öğrenimlerine belirli bir süre ara veren yetişkin için eğitim olanağı olarak düşünülmelidir.

2. Türkiye'deki biçimiyle mevcut sistemin yozlaşmış bir biçimi olarak devam eden uzaktan eğitim uygulamaları, belirli bir yaşın üstünde yetişkinlere sınav gibi bir önkoşul tanımaksızın, yükseköğretim fırsatları biçimine dönüştürülebilir.

Bireylere eğitimlerini geleceğe erteleme güvencesi verildiğinde ortaöğretim sonrası üniversiteye giriş için zorlamanın ortadan kalkacağı varsayılmaktadır. Dünyanın pek çok yerinde bunun uygulamaları mevcuttur.

Bu koşullar sağlandıktan sonra üniversiteye geçiş sistemi aşağıdaki biçimde yeniden düzenlenmelidir:

1. Temel eğitim düzeyinde yapılacak sağlıklı bir rehberlik , öğrencinin üniversitede kendisi için en doğru programa yerleştirilmesinin de önkoşulu olmaktadır. Rehberlik etkinlikleri ortaöğretim düzeyinde de devam etmelidir.

2. Ortaöğretim sonrası uygulanacak merkezi sınavın kapsamı lise programlarına paralel olarak çeşitlendirilmelidir.

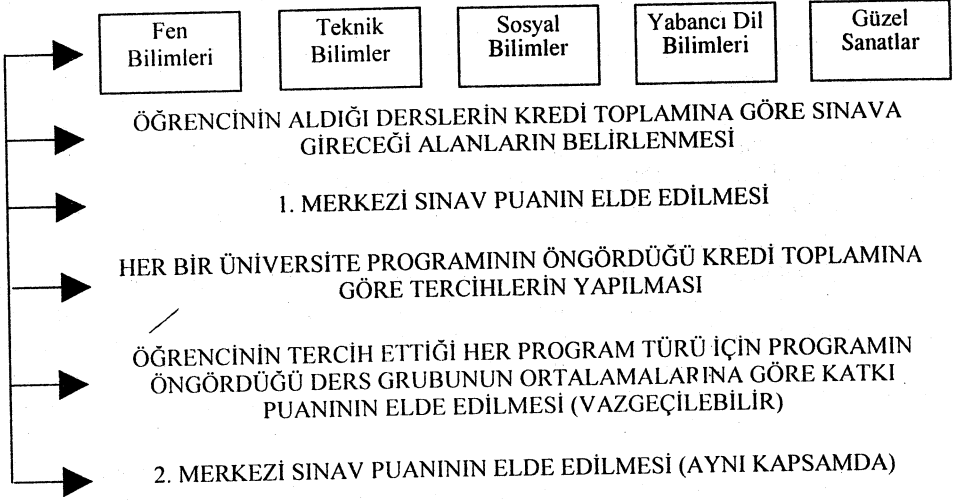
3. Ortaöğretim düzeyinde ders geçme ve kredi sistemi uygulanmalı, hangi üniversite programının hangi alanda kaç kredilik dersi öngördüğü üniversite ile yapılacak işbirliği çalışması ile açıklığa kavuşturulmalı, öğrenci üniversite tercihlerini aldığı kredilerin niteliğine ve toplamına göre yapmalıdır. Bu durumda, yükseköğretimde tercih ettiği programla, ortaöğretimde izlediği program arasında paralellik sağlanmış olur.

4. Ortaöğretim başarı puanının üniversite seçme puanına katkısı düşünülebilir. Ancak bu puan, aldığı tüm derslerin başarı ortalamasına göre değil, seçtiği program için öngörülen ders gruplarının ortalama puanın katkısı biçiminde düşünülmelidir.

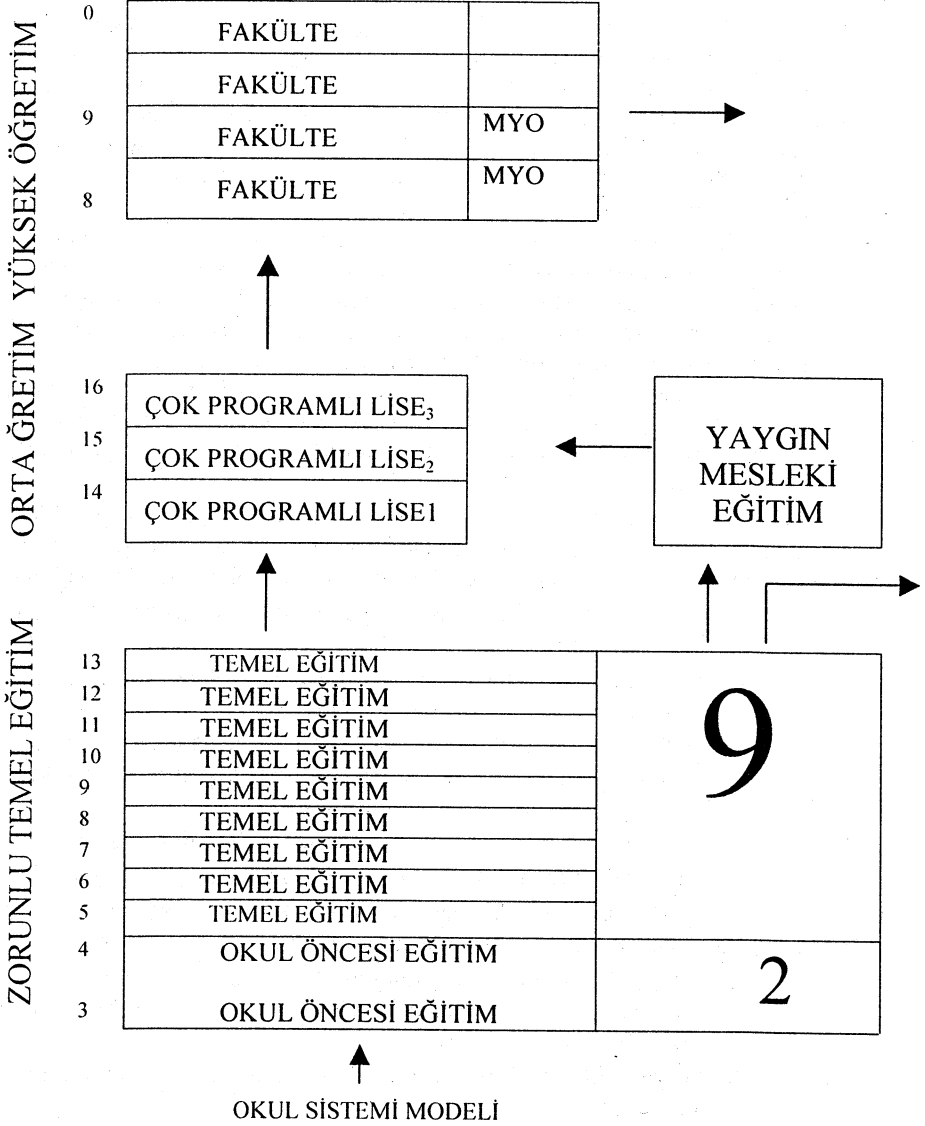
5. İki yıllık ön lisans eğitimi sağlayan meslek yüksekokulları, o yöredeki staj ve uygulama yapılacak işyerleri de göz önünde bulundurularak yaygınlaştırılmalı, meslek yüksekokuluna öngörülen alan ve kredi toplamı göz önünde bulundurularak sınavsız geçiş sağlanmalıdır.

6. Herhangi bir lise programından mezun olan öğrencilere, lise bünyesinde isteğe bağlı bir yıllık üniversiteye hazırlık programı ilave edilmelidir.

ÜNİVERSİTEYE GEÇİŞ SİSTEMİNİN BELİRLENMESİ MERKEZİ SINAV ALANLARI

SONUÇ: Öğrencinin herhangi bir üniversite programına yerleştirilmesinde, ortaöğretimde aldığı derslerin kredi toplamı, yapılan merkezi sınav sonuçları, tercih ettiği programın öngördüğü ders gruplarının ortalama puanına göre hesaplanabilecek katkı puanı göz önünde bulundurulacaktır. Merkezi sınavın iki kez yapılması, tek sınav uygulanması durumundaki öğrenci kaygısını ortadan kaldırmak için gerekli görülmüştür. Öğrenci hangi sınavda başarılı olmuşsa değerlendirmeye o esas alınacaktır. Yeteneğin ölçülmesinin gerekli olduğu durumlarda üniversiteler de sınav yapabilirler.

Yaygın Eğitimde Yeniden Yapılanma

- 1- Milli Eğitim Bakanlığı içinde halk eğitimi etkinlikleri değişik genel müdürlüklere bağlı olarak, farklı kurumlar aracılığıyla yürütülmektedir. Çoğu zaman aynı amaçlara dönük benzeri kurslar açan bu kurumlar, farklı yönetsel ve örgütler yapılar oluşturularak kaynak savurganlığına da neden olmaktadır. Tüm halk eğitimi kurumları "Kent Enstitüleri" adıyla yeniden örgütlenmelidir. Çok amaçlı lise bünyesinde de söz konusu kurumlar oluşturulabilir.
- 2- Halk eğitimi merkezlerinde ve pratik kız sanat okullarında gerçekleştirilen kursların çoğunluğu biçki dikiş, makine nakışı, el nakışı gibi konular da kadınların katıldığı kurslar olup, kadınların geleneksel rollerini pekiştirici bir nitelik taşımaktadır. Çoğu zaman mesleki bir beceri kazandırmayan bu kursların verimli olduğu söylenemez. Sayılan kurumlar tarafında yürütülen bu programlar mesleki ve teknik bir nitelik kazandırılarak kent enstitüleri bünyesinde gerçekleştirilmeli, cinsiyetçi yapıdan kurtarılmalı, toplumun diğer eğitim ihtiyaçlarına dönük sosyal kültürel kurslar yerel yönetimlere devredilmelidir.
- 3- Halk eğitim kurumları hedef kitlesinin çoğunlukla toplumun yetişkin ve çalışan kesimi olduğu göz önünde bulundurularak, yetişkin eğitimi yaklaşımına uygun bir anlayışla örgütlenmeli ve yönetilmelidir. Bunun için:
 - a. Programların geliştirilmesinde yerel eğitim ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.
 - b. Programa katılmanın değişik seçenekleri olabilmelidir (uzaktan eğitim, hafta sonu eğitimi, gece eğitimi).
 - c. Halk eğitim kurumlarında yönetsel görevlere atamalar halk eğitimi alanında lisans ve lisansüstü eğitimi almış kişiler arasından kurum personelinin seçimine göre yapılmalıdır.
 - d. Eğiticiler "yetişkin eğitimi sertifikasına" sahip olmalıdırlar.
 - e. Yetişkinlere rehberlik hizmetleri sistem içindeki yerini almalıdır.
- 4- 3308 sayılı **Çıraklık ve Mesleki Eğitimi Yasası** gereği olarak yasa kapsamına alınan mesleklerde yürütülen "çıraklık eğitimi" uygulaması;
 - a. İlk yasal düzenlemenin yapıldığı 1977 yılından bu yana 20 yıllık bir süre geçmesine rağmen hedef kitlenin çok küçük bir kesimine ulaşılabilmediği,
 - b. "Öğrencilik" statüsü adı altında çocuk işgücünün sömürülmesine yol açtığı,
 - c. İşyerinde çocuk işgücünün pratik eğitiminden sorumlu ustaların eğitimsel niteliklerinin belirlenmediği ve geliştirilmediği,
 - d. İşyeri koşullarının çalışmaya ve eğitime uygunluğu konusunda kamusal denetimlerin sağlanamadığı ve çocukların, fiziksel ve

psikolojik açıdan kötü çalışma koşulları içerisinde bulunduğu belirtilmiştir.

Geleneksel üretim tarzının sürekliliğine yol açtığı için kaldırılmalı, çalışan çocuk ve gençlerin (15 yaşından küçük olmaz) yaşam boyu eğitim anlayışı bağlamında işyerinde eğitimlerinin sağlanabilmesi için işverene yükümlülükler getirilmeli, yaygın eğitim kurslarına devam edebilmeleri için ücretli eğitim izni alabilmeleri sağlanmalı, çalışan çocuk ve gençleri işyerlerinde korumaya dönük yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

- 5- Yaygın eğitim yoluyla kazanılan mesleki becerilerin örgün eğitime denkliğinin sağlanması ilkesinden hareketle yaygın mesleki eğitimde denk sayıda modülü bir araya getirenlere örgün mesleki eğitim programının diploması verilmelidir. Bu amaçla meslek standartlarının geliştirilmesi çalışmalarına hız verilmeli, ulusal bir sertifikalandırma ve sınav sistemi geliştirilmelidir.

EK BÖLÜM

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞININ MEVCUT ÖRGÜTSEL YAPISI

Bu bölümde, Milli Eğitim Bakanlığının mevcut örgütsel yapısı genel hatlarıyla verilerek, yeniden yapılanmada önerilen modellerle karşılaştırma olanağı sunulmak amaçlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı örgütü, merkez, taşra, yurtdışı örgütleri ve bağlı örgütlerden oluşmaktadır.

Merkez Örgütü

Bakanlık merkez örgütü; bakanlık makamı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri, yardımcı birimler ve sürekli kurullardan oluşmaktadır.

1. Bakanlık Makamı

Bakanlık makamı, bakan, bir müsteşar ve yedi müsteşar yardımcısından oluşmaktadır. Bakan, bakanlık hizmetlerini yasalara, hükümetin genel siyasetiyle, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle görevlidir. Bakanlık makamında çalışan işgören sayısı yaklaşık 35'tir.

2. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Bakana bağlı olarak çalışan kurul, bakanlığın bilimsel ve teknik politikalarını hazırlayan üst düzey bir danışma birimidir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; başkanlık, Talim ve Terbiye Kurulu, daire başkanlıkları, enstitüler ve şube müdürlüklerinden meydana gelir. Talim ve Terbiye Kurulu, başkan dahil 15 üyeden oluşmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda çalışan işgören sayısı yaklaşık 220'dir.

3. Ana Hizmet Birimleri

Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde 16 genel müdürlük ana hizmet görevi yürütmektedir. Bu genel müdürlükler şunlardır:

- * Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü
- * İlköğretim Genel Müdürlüğü
- * Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
- * Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- * Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
- * Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
- * Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü
- * Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
- * Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
- * Yükseköğretim Genel Müdürlüğü
- * Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

- * Yurtdışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü
- * Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
- * Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- * Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- * Okulîçi Beden Eğitimi ve İzcilik Dairesi Başkanlığı

Yukarıda sayılan genel müdürlüklerde yaklaşık olarak 1.350 işgören çalışmaktadır. Bunlardan yalnızca 154'ü uzmanlık kadrolarında görevli işgörenlerdir.

4. Danışma ve Denetim Birimleri

Beş danışma ve denetim biriminde yaklaşık 750 işgören çalışmaktadır. Bunlardan 30'u uzman, yaklaşık 500'ü de deneticidir. Milli Eğitim Bakanlığı danışma ve denetim birimleri şunlardır:

- * Teftiş Kurulu Başkanlığı
- * Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
- * Hukuk Müşavirliği
- * Bakanlık Müşavirleri
- * Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

5. Yardımcı Birimler

14 yardımcı birimde yaklaşık 2.500 işgören çalışmaktadır. Bu işgörenlerden 20'si ise eğitim uzmanlığı kadrolarında görevlidir. Milli Eğitim Bakanlığının yardımcı birimleri şunlardır:

- * Personel Genel Müdürlüğü
- * Yayınlar Dairesi Başkanlığı
- * Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı
- * İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
- * Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
- * İşletmeler Dairesi Başkanlığı
- * Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı
- * Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı
- * Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı
- * Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı
- * Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
- * Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Dairesi

Başkanlığı

- * Savunma Sekreterliği
- * Özel Kalem Müdürlüğü

6. Sürekli Kurullar

Bu kurulların oluşumu, çalışma ve uygulama esasları yönetmelikle düzenlenir. Milli Eğitim Bakanlığındaki sürekli kurullar şunlardır:

- * Milli Eğitim Şurası
- * Müdürler Kurulu
- * Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu

- * Öğrenci Disiplin Kurulları
- * Özel İhtisas Kurulları
- * Plan Koordinasyon Kurulu

BAKANLIK MERKEZ ÖRGÜTÜ MODELİ (MEVCUT YAPI)

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

BAKAN

MİLLİ EĞİTİM ŞURASI	YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU	MÜDÜRLER KURULU	ÇIRAKLIK VE MESLEKİ EĞİTİM KURULU

ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ	TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI	MÜSTEŞAR	TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI	BAKANLIK MÜŞAVİRLERİ

MÜSTEŞAR YARDIMCILARI	BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜŞAVİRLİĞİ

A.P.K KURULU BAŞKANLIĞI	HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

MERKEZ DİSİPLİN KURULU	ÖĞRENCİ DİSİPLİN KURULU	ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONLARI	MESLEKİ VE TEKNİK ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MERKEZİ

ANA HİZMET
BİRİMLERİ

YARDIMCI
BİRİMLERİ

YURTDIŞI VE
TAŞRA
TEŞKİLATI

BAĞLI
KURULUŞLAR

ANA HIZMET BİRİMLERİ

OKUL ÖNCESİ EğİTİMİ GENEL MÜDÜRLÜğÜ	ÇIRAKLIK VE YAYGIN EğİTİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ
İLKÖğRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ	YÜKSEKÖğRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ
ORTAÖğRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ	DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜğÜ
ERKEK TEKNİK ÖğRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ	YURTDIŞI EğİTİM- ÖğRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ
KIZ TEKNİK ÖğRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ	ÖZEL ÖğRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜğÜ
TİCARET VE TURİZM ÖğRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜğÜ	ÖZEL EğİTİM REHBERLİK VE DANIŞMA HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜğÜ
ÖğRETMEN YETİŞTİRME VE EğİTİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ	BİLGİSAYAR EğİTİMİ VE HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜğÜ
DİN ÖğRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜğÜ	OKULIÇI BEDEN EğİTİMİ, SPOR VE İZCİLİK DAİRESİ BAŞKANLIğI

YARDIMCI HİZMET BİRİMLERİ

PERSONEL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	YATIRIMLAR VE TESİSLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI
YAYIMLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI	EĞİTİM ARAÇLARI VE DONATIM DAİRESİ BAŞKANLIĞI
HİZMETİÇİ EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI	SAĞLIK İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI
İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI	ORTA ÖĞRENİM BURS VE YURTLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI
ÖĞRETMENE HİZMET VE SOSYAL İŞLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI	EĞİTİM ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI
İŞLETMELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI	ÇIRAKLIK MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİ GELİŞTİRME VE YAYGINLAŞTIRMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI

SAVUNMA SEKRETERLİĞİ

Taşra Örgütü

Millî Eğitim Bakanlığının il ve ilçe düzeyindeki görevlerini planlamak, programlamak, yönetmek, denetlemek, geliştirmek ve değerlendirmek üzere kurulan il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin teşkilât ve görevleri ve hizmetlerin yürütülmesine ait usul ve esaslar İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetmeliği'ne göre düzenlenmektedir.

1. İl Milli Eğitim Müdürlükleri

Her ilde milli eğitim müdürlüğü, bulunur. İl millî eğitim müdürlüğü aynı zamanda merkez ilçe milli eğitim müdürlüğü görevlerini de yürütür. İl millî eğitim müdürleri valiyeye karşı sorumludurlar.

2. İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri

Merkez ilçe hariç, her ilçede ilçe milli eğitim müdürlüğü kurulur. İlçe millî eğitim müdürleri kaymakama ve il milli eğitim müdürüne, milli eğitim müdürlüklerinde görevli diğer personel görev unvanına göre üstlerine karşı sorumludurlar.

3. Okul ve Kurumlar

Eğitim sisteminin vazgeçilmez ögesi okuldur. Girdileri öğrenciler, çıktıları amaçlara göre bilgi ve davranış kazanmış mezunlar olan okul, bu işlevi ile eğitim sisteminin üretim merkezleridir. Diğer bütün üst ve alt sistemler, örgüt ve mekanizmalar okulun fonksiyonunu yerine getirmesine yol gösterici ve destek niteliğindedir. Bu açıdan, eğitim sisteminde okul "temel sistem"dir.

Okul, beş boyutlu bir sistemdir: a. Yönetim b. Öğretmen c. Öğrenci d. Veli e. Program

Türkiye Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Türk milli eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. (Millî Eğitim Temel Kanunu (METK), 14.06.1973 tarih ve 1739 SK madde 18.)

Örgün Eğitim

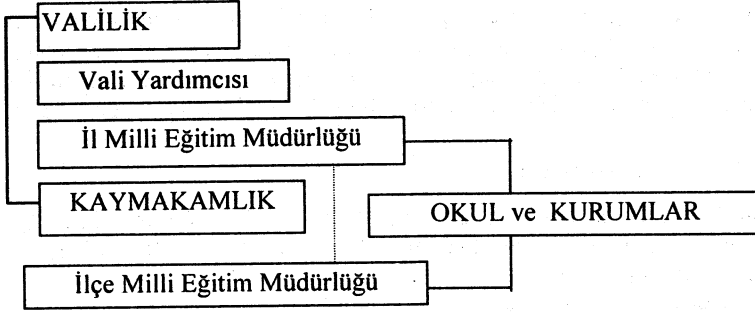
Örgün eğitim; birbirini izleyen okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerindeki okulları kapsamaktadır (METK, madde 18).

Okul Öncesi Eğitim

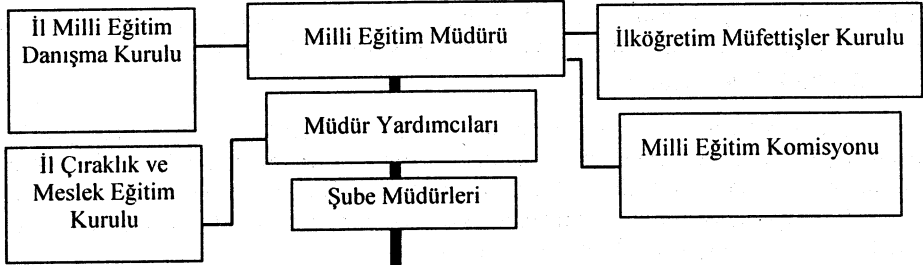
İsteğe bağlı olan okul öncesi eğitim, 36 ile 72 ay arasındaki çocukların eğitimini kapsamaktadır (METK, madde 19).

Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri; çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; onları temel eğitime hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (METK, madde 20).

Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü

İl / İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Örgüt Yapısı

BÖLÜMLER

- Özlük - Atama - İnceleme - Soruşturma ve Değerlendirme - Kültür - Eğitim - Öğretim ve Öğrenci İşleri - Program Geliştirme - Hizmetiçi Eğitim - Bilgisayar ve Sınav Hizmetleri - Okul Öncesi Eğitim - Özel Eğitim ve Rehberlik - Okulüçi Beden Eğitimi Spor	- Basın ve Halkla İlişkiler - Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler - Burslar ve Yurtlar - Özel Öğretim Kurumları - Sağlık İşleri - Yaygın Eğitim - Çıraklık ve Mesleki Teknik Eğitim - Araştırma, Planlama ve İstatistik - Bütçe Yatırım ve Tesisler - Eğitim Araçları ve Donatım - Arşiv ve İdare - Sivil Savunma Hizmetleri

BAĞLI BİRİMLER

- İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanlığı
- Eğitim Araçları Merkezi Başkanlığı
- Rehberlik ve Araştırma Merkezi Başkanlığı
- Sağlık Eğitim Merkezi Başkanlığı
- Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü
- Sivil Savunma Uzmanlığı
- Çıraklık Eğitim Merkezi Müdürlüğü

Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız ana okulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretime (16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla değiştirilmiştir.) bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir (METK, madde 21).

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı, kayıt ve kabul işlemleri, eğitimde temel esaslar, işgörenlerin görev, yetki ve sorumlulukları, iş ve tatil zamanları ve mali hükümler anaokulu, anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

İş Kanunu'na tabi işyerlerinde işverenlerin okul öncesi eğitim kurumu kurmaları için gerekli şartlar ve diğer hususlar, Millî Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükte gösterilir.

1996 - 1997 öğretim yılında ülke genelinde 7.200 okul öncesi eğitim kurumunda (anaokulu, anasınıfı ve uygulama sınıfı) 228.898 çocuğa eğitim verilmiş ve 10.059 öğretmen görev yapmıştır (MEB, 1997 s. 2).

İlköğretim

İlköğretim, 6 -14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır (METK, madde 22).

İlköğretimin amaç ve görevleri; çocuklara iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırarak; onları ilgi, istek ve yetenekleri (kabiliyet) yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır (METK, madde 23).

İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır (16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla METK'nun 23. maddesine eklenmiştir).

İlköğretim kurumları, 8 yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir (18.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla METK'nun 24. maddesi bu şekilde değiştirilmiştir).

Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezî durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur (METK, madde 25).

1996 - 1997 öğretim yılında 56.183 ilköğretim kurumunda (46.292'si ilkokul, 9.891'i ortaokul), 9.462.787 (6.853.273'ü ilkokul, 2.609.514'ü ortaokul) öğrenci öğrenim görmüş ve 284.577 öğretmen (216.548'i ilkokul, 68.029'u ortaokul) görev yapmıştır (MEB, 1997), s. 2.).

Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar (METK, madde - 26).

Ortaöğretimin amaç ve görevleri; bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun ekonomik sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarda ilgi, istek ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya mesleğe hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve yetenekleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır (METK, madde 28).

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir. Nüfusu az ve dağınık olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, ortaöğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir. Ortaöğretim, kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine göre, Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilir (METK, madde - 29). 1997 - 1998 öğretim yılından itibaren ortaöğretim okullarına, öğrencileri çeşitli alanlara yönelmek amacıyla bir yıllık hazırlık sınıfı eklenmesi yönünde yasal düzenleme yapılmıştır (16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı kanun, madde 3).

Ortaöğretim okulları genel ve mesleki teknik olmak üzere iki ayrı grupta yer almaktadırlar. Genel ortaöğretim, öğrencileri yükseköğretime hazırlayan genel kültür ve genel yetenek programlarının uygulandığı bir eğitim düzeyidir. Mesleki ve teknik ortaöğretim ise öğrencileri öncelikle iş piyasasına ve hayata hazırlayan programlar ile yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı okulları içermektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim; erkek teknik, kız teknik, ticaret turizm ve din öğretimi genel müdürlüklerine bağlı okullarca yürütülmektedir. Bunlardan başka sağlık, tarım, hukuk, ekonomi, sanat gibi alanlarda meslek eğitimi veren ve yönetimi diğer bakanlıklara bağlı olan okullar da bulunmaktadır.

1996 - 1997 öğretim yılında 5.641 (2.522'si genel, 3.119'u mesleki teknik) lisede, 2.225.342 öğrenci (1.252.189'u genel, 973.153'ü mesleki teknik lise) öğrenim görmüş ve 141.431 (69.058'i genel, 72.373'ü mesleki-teknik lise) öğretmen görev yapmıştır (MEB, 1997, s. 2.).

Yükseköğretim

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar (METK, madde 34).

Yükseköğretimin amaç ve görevleri; öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimlerine göre insan yetiştirmek. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini

bildirmek. Araştırma ve incelemelerin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır (METK, madde - 35).

Yükseköğretim kurumları, üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulu ve uygulama ve araştırma merkezi adlarını alan örgütlerden oluşmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının amaçları, açılış, kuruluş ve işleyişleri ile öğretim elemanlarına ilişkin esaslar ve yükseköğretim kurumları ile ilgili diğer hususlar 6.11.1981 tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda belirlenmiştir.

1996 - 1997 öğretim yılında 72 üniversitede, 1.155.076 öğrenci (396.421'i Açık Öğretim) öğrenim görmüş ve 52.065 öğretim elemanı görev yapmıştır.

Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedeki çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerini kapsamaktadır (METK, madde - 40).

Yaygın eğitimin amaç ve görevleri; okuma yazma öğretmek, eksik eğitimini tamamlamaları için yetişkinlere sürekli eğitim olanakları hazırlamak. Yetişkinlerin çağımızın bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim olanakları hazırlamak. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak. Ekonomik gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak, işsizlerin ekonominin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı olanaklar hazırlamak. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır (METK, madde - 40).

Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı nitelikleri kazandırabilecek ve birbirinin her türlü olanaklarından yararlanacak bir bütünlük içinde düzenlenir. Yaygın eğitim, genel ve mesleki teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır (METK, madde - 41).

Yaygın eğitim hizmetlerinin herkesin yararlanabileceği biçimde ve toplumun gereksinmelerine göre düzenlenmesi esastır. Bu etkinliklerden yararlanmak için genel olarak yaş sınırı yoktur. Belirli yaş ve eğitim seviyesi programın özelliğine göre gerektiğinde aranır. Genel olarak kurslar en az 10 kursiyerin katılması ile açılır.

Yaygın eğitim kurumları, il ve ilçe merkezleri ile bucak ve köylerde açılabilen, örgün eğitim kurumları ile birbirini tamamlayacak ve birbirinin her türlü olanaklarından yararlanabilecek bir bütünlük içinde örgütlenen, gerektiğinde devam edenlere aynı nitelikleri kazandırabilen eğitim kurumlarıdır. Yaygın eğitim kurumları şunlardır: pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, endüstri pratik sanat okulları, yetişkinler teknik eğitim merkezleri, mesleki eğitim merkezi, halk eğitim merkezleri, çıraklık eğitim

merkezleri, 3308 Sayılı Kanuna göre açılan meslek kursları, Kur'an kursları, özel dersane ve kurslar (DİE, 1994, s.7-9).

Yaygın eğitim kapsamında 1996 - 1997 öğretim yılında 5.435 kurumda 989.707 kursiyer öğrenim görmüş, 39.434 öğretmen ve usta öğretici görev yapmıştır.

Çıraklık Eğitimi

Çıraklık eğitimi, ilköğretimi bitirip bir üst öğrenime gidemeyen veya çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış 14 yaşın üzerindeki ortaöğretim çağındaki çocukların ve gençlerin eğitimini kapsamaktadır.

1996 -1997 öğretim yılında 312 çıraklık eğitim merkezinde 195.961 çırak öğrenci eğitimden geçirilmiş ve 4.089 öğretmen görev yapmıştır.

Mevcut Okul Modeli

Mevcut okul modelinde yer alan ögeler aşağıda verilmiştir.

Müdür

Müdür; kanun, yönetmelik, program ve emirlere uygun olarak okulun bütün işlerini yürütmeye, düzene koymaya, denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur.

Müdür Başyardımcısı, Müdür Yardımcısı

Müdür başyardımcısı, müdürün en yakın yardımcısıdır. Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekalet eder.

Müdür başyardımcısı ve müdür yardımcıları, okulun her türlü eğitim öğretim, yönetim, öğrenci, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yaparlar. Bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludurlar.

Müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcıları maaş karşılığı 6 saate kadar ders vermekle yükümlüdürler.

Öğretmenler

Öğretmenler, kendilerine verilen sınıf veya dersleri, programlarda belirtilen esaslara göre okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim, öğretim ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılmak ve bu konularda okul müdürünün vereceği görevleri yapmak, kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

Okulda Bulunan Personel Listesi

1. Okul müdürü, müdür başyardımcısı, müdür yardımcıları, öğretmenler, uzman ve usta öğreticiler, iş eğitim şefi, belletici, okul rehber öğretmeni, şube rehber öğretmeni, iç hizmetler şefi, idari işler ve daktilo şefi, hesap işleri memuru, ambar memuru, ayniyat ve depo memuru, döner sermaye memurları, kitaplık memuru, sağlık personeli, şoför, aşçı, aşçı yardımcısı, kaloriferci, diğer yardımcı personel.

Öğretmenler Kurulu

Öğretmenler kurulu, okul müdürünün başkanlığında, müdür yardımcıları ile bütün öğretmenler ve okul rehber öğretmenlerden oluşur. Müdürün bulunmadığı zamanlarda öğretmenler kuruluna varsa yardımcısı, yoksa görevlendireceği yardımcılardan biri başkanlık eder.

Öğretmenler kurulu ders yılı başında, ikinci yarıyıl başında, ders yılı sonunda ve okul yönetimine gerek duyulduğu zamanlarda toplanır.

Zümre Öğretmenler Kurulu

Zümre öğretmenler kurulu, 1'den 5'inci sınıflara kadar aynı sınıfı okutan sınıf öğretmenleri, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda branş öğretmenlerinden oluşur.

Zümre öğretmenler kurulu, öğretim yılı başında, ortasında, sonunda ve ihtiyaç duyuldukça toplanır. Toplantılar okul müdürünün görevlendireceği bir müdür yardımcısının veya en kıdemli branş öğretmenin başkanlığında yapılır.

Bu toplantılarda eğitim programlarının ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi, ders araçlarından, laboratuvar, spor salonu, kütüphane ve işliklerden planlı bir şekilde yararlandırılması, öğrenci ödevleri ve derslerinin değerlendirilmesi, derslerde izlenecek yöntem ve teknikler ile benzeri konularda kararlar alınır.

Şube Öğretmenler Kurulu

Şube öğretmenler kurulu, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda aynı şubede ders okutan öğretmenlerden oluşur. Bu kurula öğrenci velileri de katılabilir. Gerek görülürse seçimle belirlenmiş olan sınıf başkanı, öğrenci temsilcileri ile okul rehber öğretmenleri de kurula katılması için çağrılabilir.

Bu kurulda şubedeki öğrencilerin kişilik, beslenme, sağlık, sosyal ilişkiler, ekonomik ve başarı durumları değerlendirilerek alınacak önlemler görüşülür ve karara bağlanır.

Satın Alma Komisyonu

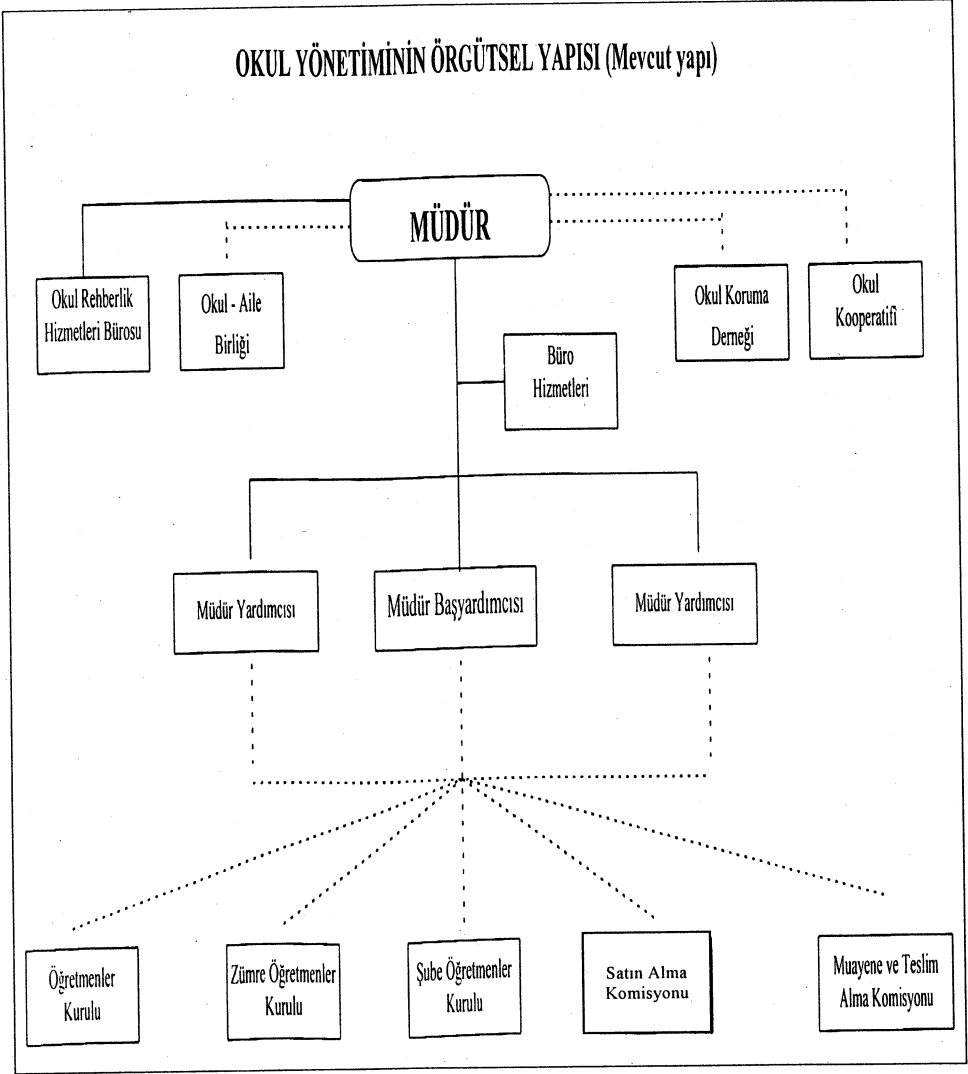
Satın alma komisyonu, okul müdürlüğünce satın alma işlerini düzenlemek ve yürütmek üzere müdür yardımcılarının birinin başkanlığında, öğretmenler kurulunca seçilecek en az bir öğretmen, tahakkuktan sorumlu müdür yardımcısı, ihale işlerinden sorumlu bir memur ve maliyeden bir kişinin katılımıyla oluşturulur.

Muayene ve Teslim Alma Komisyonu

Muayene ve teslim alma komisyonu her okıda, müdür başyardımcısının veya müdür tarafından görevlendirilecek bir müdür yardımcısının başkanlığında öğretmenler kurulunca bir yıl için seçilen bir öğretmen, ambar memuru, iç hizmetler şefi, ayniyat memuru, varsa sağlık elemanı ve nöbetçi öğretmenden oluşur.

Bu komisyon, şartname ve sözleşmeler uyarınca satın alınan eşya veya gereçleri muayene ve kontrol ederek kabulü veya geri çevrilmesi hakkında gereken işlemi yapar. Pansiyonlu ve yatılı okullarda, dışarıdan gelecek yiyecek ve başka maddelerin muayenesinde nöbetçi öğretmen ve açıcı da hazır bulunur.

Alınan kararlar okul müdürü tarafından onaylanır.

Okul Aile Birliği ve Okul Koruma Derneği

Okulun kültürel gelişim ve eğitim merkezi olduğu ilkesine uyularak, yakın çevre ile ilişki kurmasına ve velilerle sıkı bir işbirliğinin sağlanmasına önem verilir.

Bunun için okul aile birliği ve okul koruma derneği kurulur ve işler hale getirilir. Bu birlik ve dernekler, okulların katkı parası ve bağış toplama işlerini yasal bir zemine oturtmak için kullanılmakta ve okula gelir getirici yapılar olarak görülmektedirler.

Okulda Yapılan İşler

1. Personel İşleri

- * Personelin özlük haklarının sağlanması,
- * Atama, nakil ve görevlendirme yapılması,
- * Stajyerlik ve adaylık işlerinin yapılması,
- * Sicil ve disiplin işlerinin yapılması,
- * Sağlık güvenlik ve askerlik işlerinin yapılmasıdır.

2. Öğrenci İşleri

- * Öğrencilerin okula kaydedilmesi,
- * Öğrenci devamının izlenmesi,
- * Öğrenci nakil ve kayıt silme işlerinin yapılması,
- * Sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması,
- * Kimlik, paso askerlik ve kredi işlerinin yapılması,
- * Sınavlar ve sınıf geçme ile ilgili işlerin yapılması,
- * Mezuniyet ve diploma işlerinin yapılmasıdır.

3. Öğretim İle İlgili İşler

- * Yıllık öğretimin planlanması,
- * Sınıf ve zümre öğretmenler toplantılarının yapılması,
- * Ders kitapları ve araçlarının sağlanması,
- * Kütüphane ile ilgili işlerin yapılması,
- * Öğretimin yapılmasıdır.

4. Eğitim İle İlgili Hizmetler

- * Rehberlik hizmetlerinin yapılması,
- * Öğrenci disiplin işlerinin yapılması,
- * Öğretmenler kurul toplantılarının yapılması,
- * Eğitici çalışmalar ve beden eğitiminin yapılması,
- * Okul aile birliği ve okul koruma derneklerinin kurulması ve birlikte çalışmaların yapılması,
- * Okul çevre ilişkilerinin düzenlenmesidir.

5. Okul İşletmesi

- * Bina, tesis, donatım, bakım ve onarım işlerinin yapılması,
- * Sivil savunma, koruma, güvenlik, temizlik ve lojmanlarla ilgili işlerin yapılması,
- * Yazı işlerinin yapılması,
- * Hesap işlerinin yapılması,
- * Kooperatif ve kantin çalıştırılması,
- * Ayniyat işlerinin yürütülmesi,
- * Döner sermaye işlerinin yapılmasıdır.

Yönetici Atama

Mevcut durumda yönetici atamada temel ilkeler, kademeler, genel koşullar aşağıdaki gibidir.

Temel İlkeler

1. Yöneticilik görevlerine atamada ve görevlerde yükseltmede kariyer (yönetim kademeleri) ve yeterlik (her yönetim kademesinin gerektirdiği niteliklere sahip olma) esaslarına uyulur.

2. Yöneticilik görevlerine bakanlık merkez ve taşra örgütlerinde görev yapanlar arasında atama yapılır.

Yönetim Kademeleri

1. Birinci kademe: kurum müdür yardımcısı
2. İkinci kademe: kurum müdür başyardımcısı, C tipi kurum müdürü
3. Üçüncü kademe: B tipi kurum müdürü
4. Dördüncü kademe: A tipi kurum müdürü

Yönetici Olarak Atanacaklarda Aranacak Genel Şartlar

1. Yüksek öğrenim görmüş olmak,
2. Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında olmak veya bu sınıfta görev alacaklarda aranan nitelikleri taşımak,
3. Atanacağı kuruma branşı itibarıyla öğretmen olarak atanabilecek nitelikte olmak,
4. Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında adaylığı kalkmış olmak,
5. Memuriyete engel olacak derecede olmasa dahi hapis cezasına mahkum edilmemiş ve son beş yıllık hizmet süresi içinde aylıktan kesme (maaş kesimi dahil) cezasından daha ağır disiplin cezası almamış veya idari görevi adli ve idari soruşturma sonucu tüzerinden alınmamış olmak,
6. Kurumların özel mevzuatında belirtilen şartları taşımak,
7. Son üç yıllık sicil notu ortalamasının iyi dereceden aşağı olmamak,
8. Zorunlu hizmet bölgesi dışında kalan yerlerdeki kurum müdürlüklerine atanacaklar için ilgili mevzuatı gereğince zorunlu bölge hizmetini yapmış veya bu hizmetten muaf sayılmış olmak,

İkinci Akşam Sanat Okulu (Ders Aletleri Yapım Merkezi), Üçüncü Akşam Sanat Okulu (Film, Radyo, Televizyon İle Eğitim Merkezi), Milli Eğitim Basımevi, Devlet Kitapları Döner Sermayesi, Gençlik ve İzcilik Kamp Tesisleri ve benzeri kurumların yöneticiliklerine yapılacak atamalarda 2, 3 ve 4. maddelerde belirtilen şartlar aranmaz.

Müdür Olarak Atanacaklarda Aranacak Özel Şartlar

1. A tipi kurumlara müdür olarak atanacaklar için en az sekiz yıl hizmeti bulunmak ve bu hizmetin en az dört yılını yönetim kademelerinde geçirmiş olmak

2. B tipi kurumlara müdür olarak atanacaklar için en az altı yıl hizmeti bulunmak ve bu hizmetin en az iki yılını yönetim kademelerinde geçirmiş olmak

3. C tipi kurumlara müdür olarak atanacaklar için en az dört yıl hizmeti bulunmak
4. Özel eğitim kurumlarına müdür olarak atanacaklar için özel eğitim alanında en az üç yıl öğretmenlik yapmış olmak

Yönetici Olarak Atanacaklarda Dikkate Alınacak Tercih Sebepleri

1. Yönetim alanında yüksek lisans, doktora yapmış olmak,
2. Takdirname veya aylıkla ödüllendirilmiş olmak,
3. Eğitim, öğretim, yönetim, işletmecilik veya mesleği ile ilgili alanlarda yayımlanmış eseri bulunmak,
4. Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı'nda en az C düzeyinde başarılı olmak,
5. Eğitim Araçları ve Donatım Merkezleri için fizik, kimya, biyoloji, fen bilgisi, iş teknik eğitimi, atölye ve meslek dersleri öğretmeni olmak,
6. Devlet Kitapları Döner Sermayesi ve Basımevi yöneticiliklerine atanacaklar için basım, yayın ve işletmecilik alanında lisans düzeyinde öğrenim görmüş olmak,
7. Yönetim alanında kurs ve seminer görmüş olmak,
8. Meslek liseleri ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına müdür olarak atanacaklarda, lisans öğrenimi görmüş; atölye, laboratuvar veya meslek dersleri öğretmeni olmak,
9. Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğüne atanacaklar için bu kurumların birinci veya ikinci kademe yöneticiliğini yürütüyor olmak.

Müdür başyardımcısı olarak atanacakların en az bir yıl müdür yardımcılığı yapmış olması, müdür yardımcılığına atanacakların ise öğretmenlikte adaylığının kalkmış olması şartları aranır.

Ortaöğretim okullarının müdürleri Personel Genel Müdürlüğüne ayda bir defa ve ülke genelinde yapılan duyuru sonucunda atanır.

Diğer kurumların müdürleri ise valilikçe il içinde yapılan ilan sonucunda atanır.

Değerlendirme Komisyonları

Okul ve kurum müdürlüklerine atanmak üzere başvuruda bulunan adayların değerlendirilmesi amacıyla, bakanlık merkezinde ve illerde değerlendirme komisyonları kurulur.

İl değerlendirme Komisyonu; il milli eğitim müdürünün görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında,

Atamadan sorumlu il milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü,

İlköğretim müfettişleri kurulu başkanı,

Atama yapılacak kurumun bağlı bulunduğu ilçe milli eğitim müdürü,

En az beş öğretmen bulunan okullarda öğretmenler kurulunca seçilecek bir temsilci öğretmen,

Okul aile birliğince yönetim kurul üyeleri arasından seçilen bir temsilci üyeden oluşur.

Bakanlık değerlendirme komisyonu; yöneticiliği açık bulunan kurumun bağlı bulunduğu birimin genel müdürü başkanlığında, aynı birimden bir genel müdür yardımcısı, daire başkanı ve ilgili şube müdüründen oluşur.

Değerlendirme Komisyonlarının Görevleri

İl Değerlendirme komisyonu; atama yetkisi valiliğe ait olan kurum müdürlükleri ile duyurusu valiliklere, atama yetkisi bakanlığa ait olan kurum müdürlükleri için başvuran adaylardan, durumları genel ve özel şartlara uygun olan adayları değerlendirme formuna göre puanlandırarak, en yüksek puan alandan başlayarak aday sıra tespit formunda sıralar ve milli eğitim müdürüne sunar. Milli eğitim müdürlükleri duyurusu valiliğe, atama yetkisi bakanlığa ait olan kurum müdürlükleri için düzenlenen aday sıra tespit formundan en yüksek puan alan 3 adayın yönetici görev istek formu, değerlendirme formu, aday sıra tespit formu ile hizmet belgelerini her kurum için ayrı ayrı düzenleyerek, valiliğin teklifi ile kurumun bağlı bulunduğu genel müdürlüğe gönderir.

Bakanlık Değerlendirme Komisyonu; duyurusu valiliklere atama yetkisi bakanlığa ait olan kurum müdürlükleri için başvuran adayları ve genel idare hizmetleri sınıfında görev yapan yöneticilerden kurum müdürlükleri için başvuranları değerlendirme formundaki bilgi başlıklarına göre durumları genel ve özel şartlara uygun olup olmadığı bakımından değerlendirerek aldıkları puanları aday sıra tespit formunda birleştirir, her kurum için en yüksek puan alan iki adayı belirleyerek Personel Genel Müdürlüğüne bildirir.

Atama yetkisi valiliklere ait olan kurum müdürlükleri için başvuran adaylardan, il Değerlendirme komisyonunca aday sıra tespit formunda ilk iki sırada yer alan adaylardan birisi milli eğitim müdürünün teklifi ile valilikçe; duyurusu valiliklere atama yetkisi bakanlığa ait olan kurum müdürlükleri ile duyurusu ve atama yetkisi bakanlığa ait olan kurum müdürlükleri için başvuran adaylardan bakanlık değerlendirme komisyonunca aday sıra tespit formunda ilk iki sırada yer alan adaylardan birisinin Personel Genel Müdürlüğüne; en geç 15 gün içerisinde ataması yapılır.

Atama Yetkisi

Atama yetkisi valiliklere ait olan kurumlar:

Anaokulu, İlköğretim Okulu, Eğitim Araçları ve Donatım Merkezi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Pratik Kız Sanat Okulu, C Tipi Öğretmenevi, Akşam Sanat Okulu, Halk Eğitim Merkezi, Çıraklık Eğitim Merkezi

Yukarı sayılanların dışında kalan kurumların atama yetkileri bakanlığa aittir.

Her derece ve türdeki kurumların müdür başyardımcısı ve yardımcılarının ataması valilikçe, doğrudan merkeze bağlı kurumların müdür başyardımcısı ve yardımcılarının atamaları bakanlıkça yapılır.

KAYNAKÇA

- ALKAN, Cevat; *Eğitim Teknolojisi*, 1997.
- AYDIN, İsmail; *Eğitim İşkolunun Yapısı ve Güncel Sorunları*, Demokratik Okul Modeli, Eğitim Sen Seminer Notları, 1995.
- BAŞARAN, İ. Ethem; *Temel Eğitim ve Yönetimi*, AÜ Eğitim Fak. Yayınları No:12, 1982.
- BURSALIOĞLU, Ziya; *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Şafak Matbaası, Ankara 1974.
- CONYERS, Diana; "Decentralisation: the latest fashion in development administration?", *Public Administration and Development*, 3: 97-109.
- DİE: Milli Eğitim İstatistikleri.
- DOĞAN, Hıfzı; "Türkiye'de Mesleki Teknik Öğretimde Yenileşme Genel Amaçlar, Programlar, Kaynaklar, Yapılanma vb." *Ortaöğretimde Yenileşme*, TED Yayınları, 1992.
- DPT. *7. Beş Yıllık Kalkınma Planı Eğitim ve İnsangücü Özel İhtisas Komisyonu Taslak Raporu*, Ankara 1994.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref; *Türkiye'nin İdari Yapısı*, Meteksan Matbaası, Ankara 1984.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref; *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, Sevinç Matbaası, Ankara 1978.
- HANSON, Mark; "Decentralisation and Regionalisation in Educational Administration: Comparison of Venezuela, Colombia and Spain", *Comparative Education*, 25,1: 41-55, 1989.
- HURST, Paul; "Decentralisation: Panoceo or Red Herring?" J. Lauglo ve M. Mclean (Ed.), *The Control of Education: International Perspectives on the Centralisation-Decentralisation Debate*. London: Heinemann Education Books, 79-85, 1985.
- KAYA, Yahya Kemal; *Eğitim yönetimi*, Set Ofset Matbacılık, Ankara 1993.
- KAYA, Yahya Kemal; *İnsan Yetiştirme Düzenine Yeni Bir Bakış*, Bilim Yayınları, 1989.
- LAUGLO, Jon; "Factors Behind Decentralisation in Education System: A Comparative Perspective with Special References to Norway", *Compare*, 20, 1: 21-39, 1990.
- MEB, Milli Eğitimle İlgili Bilgiler, Ankara.
- MEB. *XIV. Milli Eğitim Şurası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1993.
- OĞUZKAN, Turhan; *Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları*, Hisar Eğitim Vakfı Yayınları no: 1, 1986.
- REAVIS, Charles A.- Harry Griffith; *Restructuring Schools: Theory and Practice* Pennsylvania Technomic Publishing Comp., 1992.

- RONINELLI, A. Dennis; "Government Decentralisation in Comparative Perspective: Theory and Practice in Developing Countries", *International Review of Administrative sciences*, 67: 133-145, 1981.
- SOSYAL, Mümtaz; "Sosyal-Ekonomik Gelişme ve Planlı Kalkınma Karşısında Mülki idare Amirliği Sistemi" K. Fişek (Ed.), *Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye'de Mülki İdare Amirliği: Sistem ve Sorunlar*, Türk idarecileri Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi: 1, Ayyıldız Matbaası, 135-145, Ankara 1976.
- STROMQUIST, Nelly P.; "Decentralising Educational Decision-Making in Peru: Intentions and Realities", *International Journal of Educational Development*, 6, 1: 47-60, 1986.
- TODAİE; *Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor*, DİE Matbaası, Ankara 1991.
- ULUĞ, Fevzi; *Milli Eğitim Sisteminde Örgütlenme ve Örgütsel Yapı*, TODAİE, Ankara 1990, (Kamu Yönetimi Araştırma Projesi)
- ÜLKER, Halil; "Devletin Yeniden Yapılanması ve Eğitim", *21. Yüzyılda Nasıl Bir Kamu Yönetimi Sempozyumu, Eğitim Sektöründe Devlet Grubu Bildirileri*, TODAİE, s. 1-12, Ankara 1997.
- WCEFA; "Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi ve Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşılanması İçin Hareket Çerçevesi" New York; 1990.
- WHITAKER, KATHRYN S.- MONTE, C. Moses; *The Restructuring Handbook: A Guide To School Revitalisation*, Boston, Allyn and Bacon, 1994.